

ОБРАЗОВНО КРЕАТИВНИ ЦЕНТАР

*Окупљени око идеје побољшања
квалитета образовног система*

Збирка наставног
материјала

Водич за час одељењског старешине

Правна регулатива
Неписана правила
Основе адолесценције
Однос одељењског старешине и
одељења
Комуникација
Конфликти
Проблеми учења
Проблеми понашања ученика

Као предговор ...

Једном ми је једна колегиница рекла: ”У односу на просечног наставника и директора, прошао си много више и све си то радио одлично, резултати су видљиви. Оно што ти недостаје је да будеш одељењски старешина, тада ћеш бити комплетан наставник”. Годину дана након тога постао сам одељењски старешина. Била је потпуно у праву, то је тотално друга димензија просветног радника.

За нас неколико одељењских старешина, овај посао је било лепо путовање, кроз проблеме, ситуације, љубави и свађе наших ученика. Након школе, у кафићу уз кафицу и трач партију, највише смо причали о тим проблемима. Наравно незаобилазна тема је била и администрација која нас закопава и одузима превише енергије коју бисмо иначе користили да се посветимо правом раду одељењског старешине. Како смо упознати са многим проблемима на које у раду и наше колеге и ми наилазимо у реалним ситуацијама, а како за одељењске старешине често нема никакве подршке осим сугестија да записници нису добро написани, није нам преостало ништа друго него да направимо семинар који ће свима помоћи. У разговору са осталим колегама, добили смо подршку, јер су наши ученици међу најбољима у школи, немамо проблеме са успехом, најмање изостају са часова и можемо рећи да нас је то квалификовало за ауторе семинара **Водич за час одељењског старешине**.

Касније су, на наше велико задовољство, полазници семинара својом евалуацијом потврдили да нисмо направили грешку и да смо на правом путу.

Тим Образовно креативног центра,
аутори семинара:

Бранкица Михајловић Илић

Лидија Милановић

Соња Стаменковић

Елена Спасић Митрановић

Зоран Милојевић

овај документ подлеже ауторским правима према **Creative Commons** лиценци

[шта је creative commons лиценца?](#)

Садржај

Као предговор	2
Правна регулатива рада одељењског старешине	5
Закони	5
Закон о основама система образовања и васпитања (ЗСОСВ)	6
Закон о основној школи	7
Закон о средњој школи	8
Поступање у случају повреде обавеза ученика у виду вршења насиља:	8
Поступање у случају повреде обавеза ученика у виду кашњења на часове наставе:	9
Подзаконска акта	9
Предметна оцена	10
Оцена из владања	11
Екскурзија	12
Интерна акта	14
Статут	14
Годишњи план	15
Развојни план	16
Школски програм	17
Остала интерна акта	18
Правилник о понашању ученика, запослених и родитеља ученика,	18
Правилник о раду ученичког парламента,	19
Правилник о безбедности ученика,	20
Правилник о облачењу	20
Правилник о избору ученика генерације,	21
Правилник о матурском и завршном испиту и др.	21
Заштита ученика	22
Неписана правила за рад одељењског старешине	23
Подсећање на основна обележја адолесценције	25
Емоције	26
Мишљење	27
Сексуалност	28
Однос према ауторитету	29
Зависност/независност	29
Однос према вршњацима	30
Слика о себи	31
Однос одељењског старешине и одељења	32
Комуникација	38
Подсетник о комуникацији:	39
Типови комуникације	40
Узроци неспоразума у комуникацији	40
Конфликти	41
Снимање односа у групи	44
Социометријска техника	44
Социограм	46
Социометријски индекси	47
Проблеми учења	49
Фактори учења	49
Методе и технике учења	51

Учење са смислом.....	57
Проблеми у понашању ученика.....	59
Изостајање ученика	59
(Не)дисциплина на часу.....	63
Насиље	66
Емоционално насиље	68
Сексуално насиље	69
ЛИСТА МЕТОДА ЗА РАД НА ЧОС-У	73

Правна регулатива рада одељењског старешине

Правна регулатива рада одељењског старешине

Рад одељењског старешине регулисан је одређеним прописима која се могу поделити у три групе:

- Закони у образовању и васпитању
- Подзаконски акти у образовању и васпитању (Правилници и уредбе)
- Интерна акта установе

У свим овим прописима, постоје одређене одредбе које одељењски старешина мора да поштује и користи у свом раду. Кроз ову лекцију, обрадићемо само неке од ситуација у којима се могу пронаћи одељењске старешине и указати на правне прописе за те ситуације.

Закони

Сваки одељењски старешина треба да познаје законске прописе који важе за област образовања и васпитања, а којима треба да се руководи у свом раду са одељењском заједницом. Закони који су неопходни за рад одељењског старешине су:

- Закон о основама система образовања и васпитања (ЗОСОВ)
- Закон о основној школи (ЗОШ)
- Закон о средњој школи (ЗСШ)

Законе је могуће преузети са сајта Министарства просвете, науке и технолошког развоја.

Рекли су о семинару...

Веома угодан начин рада. Свако може приступити семинару у слободно време. Пошто информације стижу благовремено и поштују се објективне тешкоће у изради задатака, право је задовољство овако учити.

са евалуације окт. 2012.

Закон о основама система образовања и васпитања (ЗОСОВ)

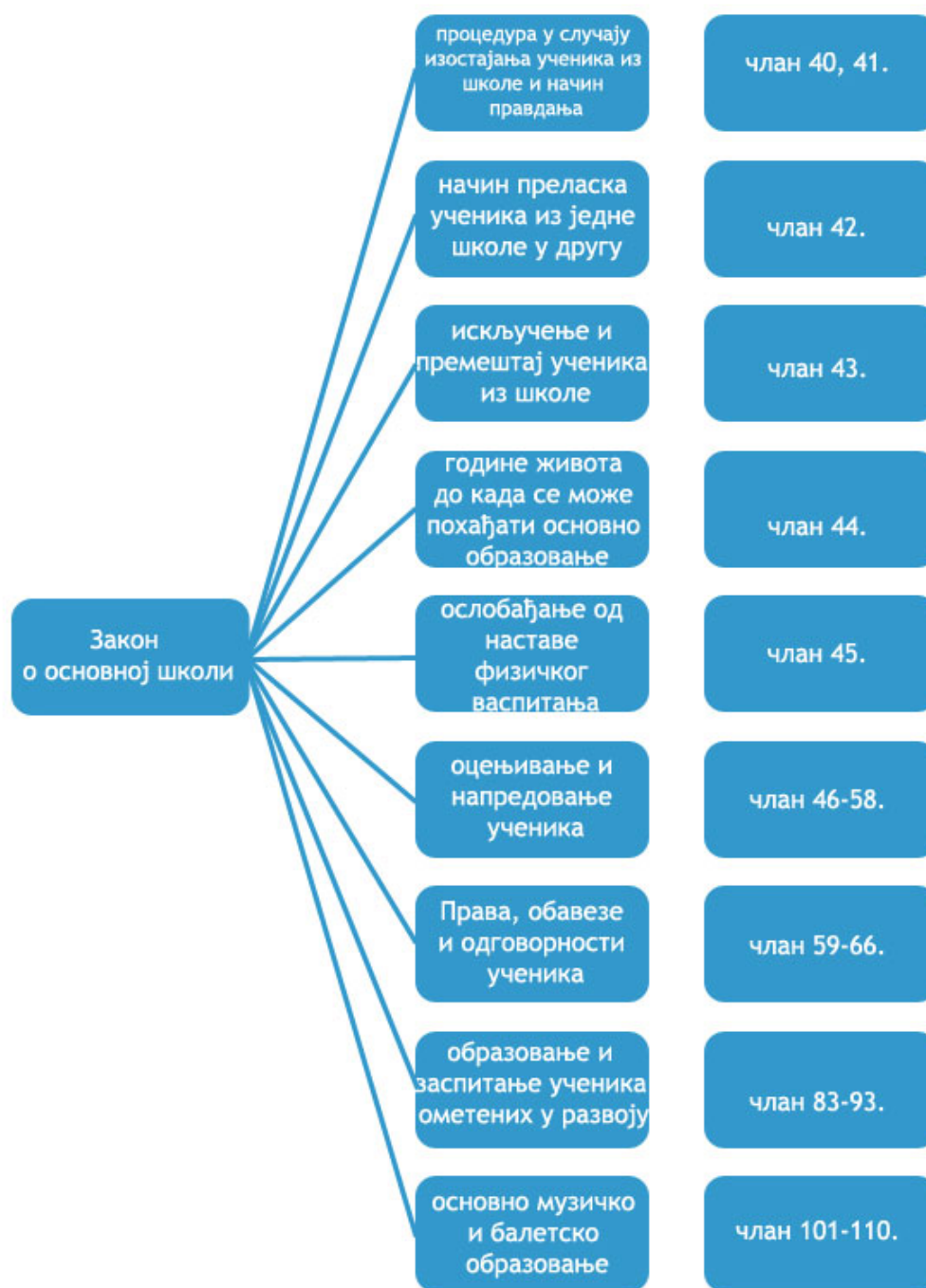

Рекли су о семинару...

Веома сам задовољна, јасно, разумљиво, корисно и интересантно..

са евалуације окт. 2012.

Закон о основној школи

Закон о средњој школи

Поступање у случају повреде обавеза ученика у виду вршења насиља:

Поступање у случају повреде обавеза ученика у виду кашњења на часове наставе:

Подзаконска акта

Подзаконска акта су веома бројна. То могу бити различити правилници и уредбе, које се могу презуети са сајта Министарства просвете, науке и технолошког развоја.

Подзаконска акта у области образовања и васпитања који регулишу област оцењивања ученика из наставних предмета и владања су Правилник о оцењивању ученика у средњој школи и Правилник о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању. Овим правилницима се утврђују начини, поступак и критеријуми оцењивања успеха из наставних предмета и владања.

Рекли су о семинару...
Веома сам задовољна семинаром. Пренето је доста реалних ситуација из школског живота и има много добрих савета за њихово решавање.
са евалуације окт. 2012.

Рекли су о семинару...

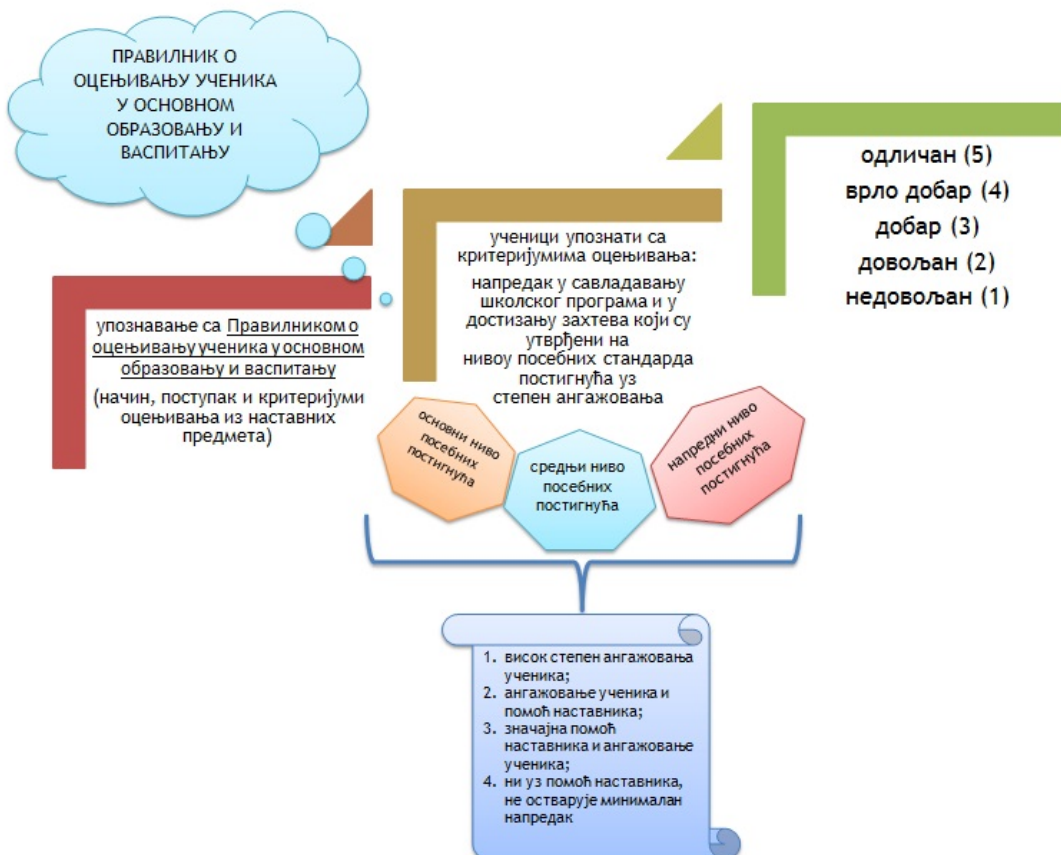
Овај семинар ће у потпуности обогатити час одељењског старешине. На овом семинару стекао сам искуства за која се до тада нисам у пуној мери сусретао.
са евалуације окт. 2012.

Предметна оцена

За средњу школу ...

За основну школу...

Оцена из владања

За средњу школу ...

ПРАВИЛНИК О
ОЦЕЊИВАЊУ
УЧЕНИКА У
СРЕДЊОЈ ШКОЛИ

упознавање са Правилником о оцењивању ученика у средњој школи (начин, поступак и критеријуми оцењивања из владања)

ученици упознати са критеријумима оцењивања владања:

редовности похађања наставе и извршавања осталих школских обавеза; понашања ученика у складу са Законом о основној/средњој школи и прописима донетим на основу њега; понашања ученика у односу на друге ученике, запослене у школи, школску имовину, раднике и имовину других организација у којима се остварује наставни план и програм.

Приликом оцењивања владања ученика сагледава се личност и понашање ученика у целини.

примерно (5)
врло добро (4)
добро (3)
довољно (2)
незадовољавајуће (1)

За основну школу ...

ПРАВИЛНИК О
ОЦЕЊИВАЊУ УЧЕНИКА
У ОСНОВНОМ
ОБРАЗОВАЊУ И
ВАСПИТАЊУ

упознавање са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању (начин, поступак и критеријуми оцењивања из владања)

ученици упознати са критеријумима оцењивања владања:

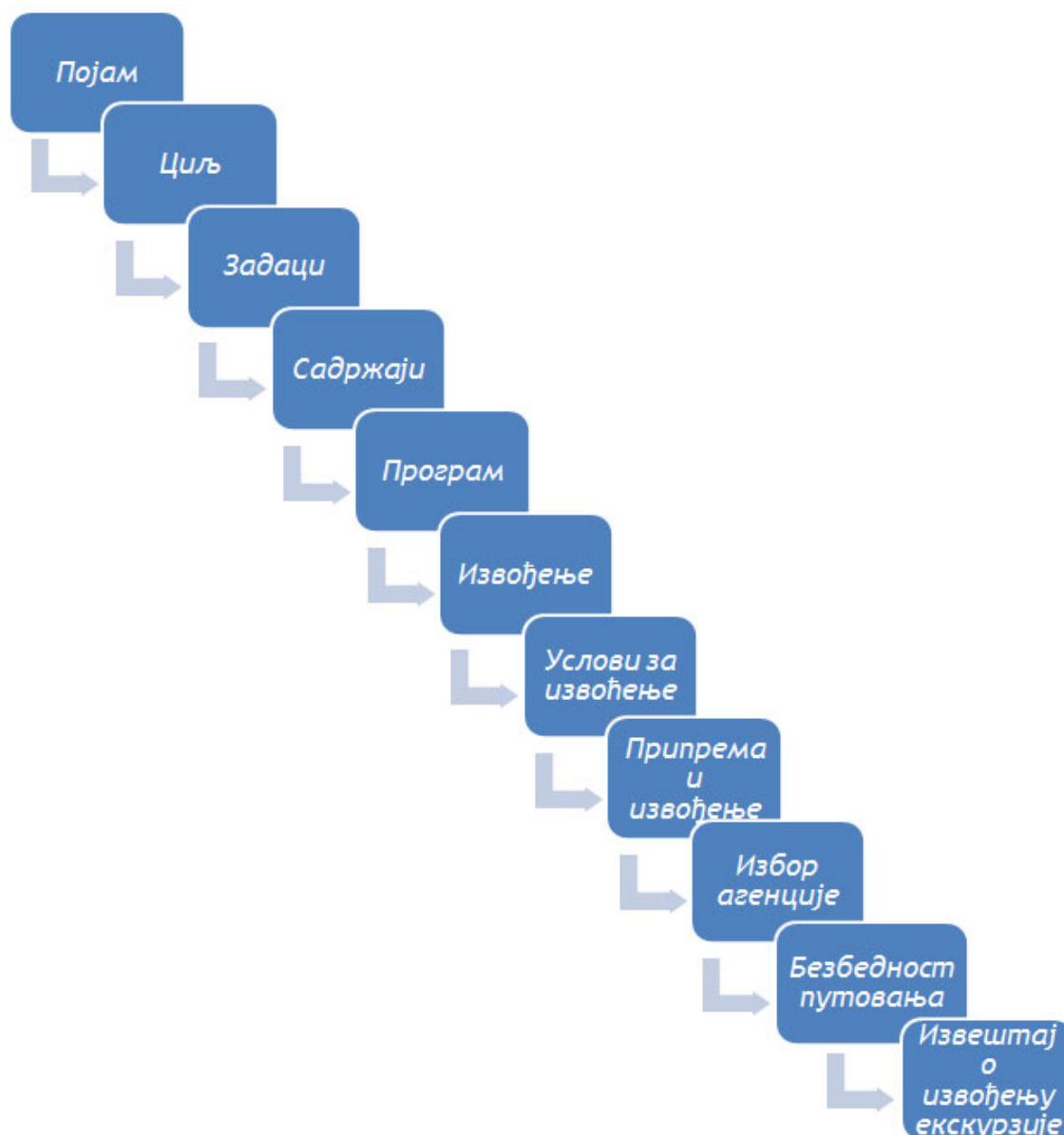
Однос према школским обавезама, према другим ученицима, запосленима у школи и другим организацијама у којима се остварује образовно- васпитни рад, према изреченој васпитној или васпитно-дисциплинској мери као и према школској имовини, имовини других и заштити и очувању животне средине

Приликом оцењивања владања ученика сагледава се личност и понашање ученика у целини.

примерно (5)
врло добро (4)
добро (3)
задовољавајуће (2)
незадовољавајуће (1)

Екскурзија

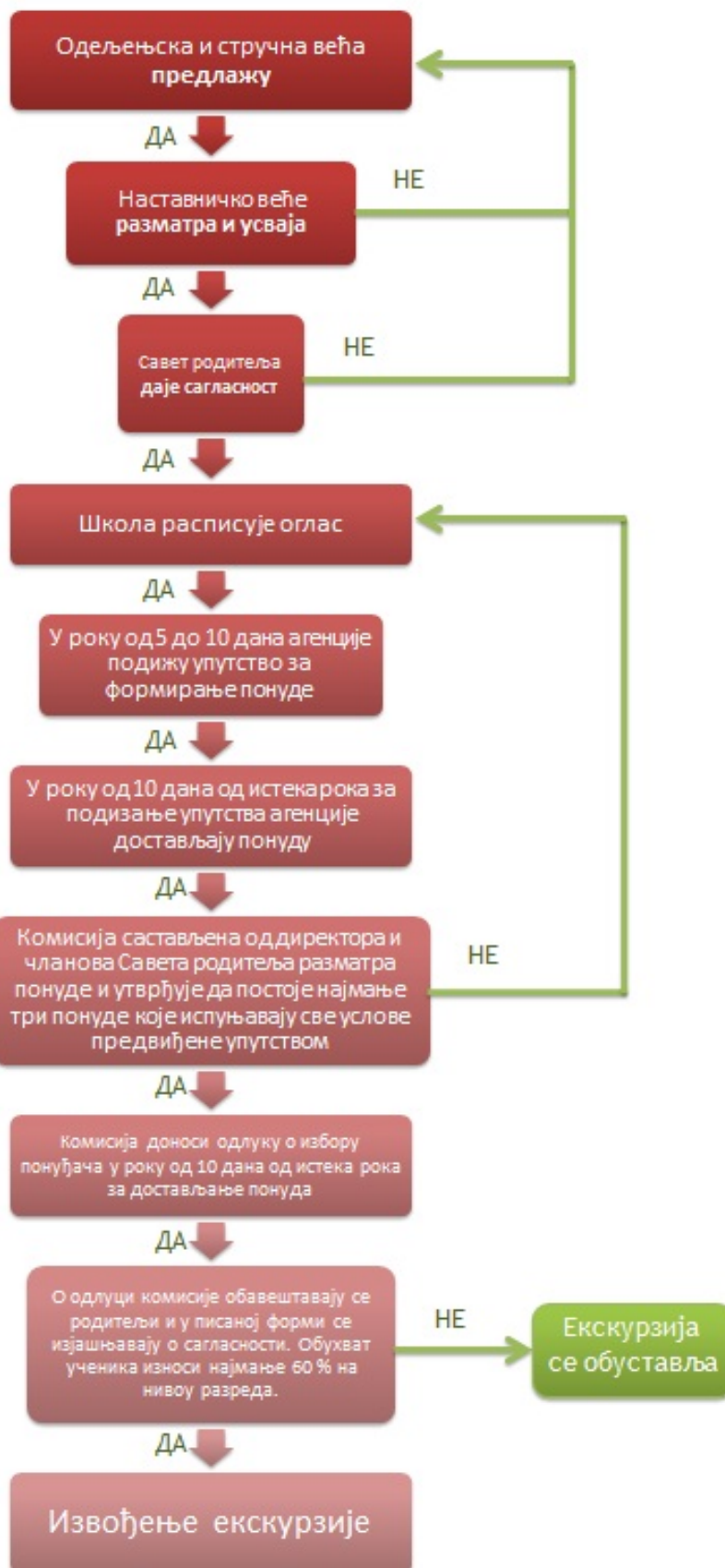
Правилник о наставном плану и програму којим се прописује остваривање васпитног циља и задатка у ваннаставним активностима - одељак факултативне ваннаставне активности - пододељак екскурзије дефинише основне појмове везане за екскурзију:

Рекли су о семинару...

Ово је други семинар у организацији ОКЦ и веома сам задовољна, већ сам препоручила колегама. Било ми је задовољство да сарађујем са вама.

са евалуације окт. 2012.

Интерна акта

Интерни акти које свака установа мора обавезно да има а који неким делом усмеравају рад одељењског старешине су:

- Статут установе
- Годишњи план
- Развојни програм
- Школски програм
- остала интерна акта

Статут

Рекли су о семинару...

Семинар је одличан. Све теме су из реалних ситуација и дају нам путоказ за излаз из многих нејасних и наизглед, безизлазних ситуација. Можда је групни рад мало теже изводљив у условима рада преко интернета. Све честитке за успешан семинар и посебно за одабир теме, коју већина радије избегава.

са евалуације окт. 2012.

Један од интерних аката је **Статут** као општи акт којим се између осталог може уредити рад одељењског старешине и начин рада одељењске заједнице.

ЗООСОВ члан 47:

«Установа има Статут. Статут је основни општи акт установе, којим се ближе уређују организација, начин рада, управљање и руковођење у установи, поступање органа установе ради обезбеђивања остваривања права детета и ученика, заштите и безбедности деце, ученика и запослених и мере за спречавање повреда забрана утврђених овим законом, начин објављивања општих аката и обавештавања свих заинтересованих страна о одлукама органа и друга питања, у складу са законом.»

Пример на основу Статута једне школе:

Годишњи план

ЗОООВ члан 89:

«**Годишњим планом** рада утврђују се време, место, начин и носиоци остваривања програма образовања и васпитања. Годишњи план рада установа доноси у складу са школским календаром, развојним планом и предшколским, школским и васпитним програмом, до 15. септембра.»

У годишњем плану установе одељењски старешина може наћи:

1. календар образовно-васпитног рада за школску годину али и динамику тока школске године и разраду Правилника о календару образовно - васпитног рада за школску годину за коју је и израђен Годишњи план установе (време почетка и завршетка јесењег, зимског, пролећног и летњег распуста, када ће бити преглед успеха по класификационим периодима, завршетак наставне године, подела сведочанстава, ђачких књижица, време реализације екскурзије, план наставе у блоку за средње стручне школе и сл),
2. Ритам радног дана у школи,
3. План и програм рада одељењског већа,
4. План и програм рада одељењске заједнице који дефинишу смернице за рад одељењског старешине са одељењском заједницом,
5. План и програм рада одељењског старешине,
6. План и програм рада ученичког парламента који усмерава одељенског старешину да благовремено припреми представнике одељењске заједнице за седнице парламента,
7. План и програм рада свих ваннаставних активности које организује школа (секције, хор, друштвено-користан рад, екскурзије и сл.) које су од значаја за одељењске заједнице јер одељењски старешина треба да мотивише ученике свог одељења да узму учешће у оваквим активностима,
8. Програм васпитног рада где је за бројне активности носилац одељењски старешина,
9. Програм професионалне оријентације школе где се као носилац неких активности јавља одељењски старешина,
10. Програм превенције малолетничке деликвенције,
11. План и програм примене Конвенције о правима детета,
12. План и програм Тима за заштиту ученика од насиља, злостављања и занемаривања

Развојни план

ЗОСОВ, члан 49:

«Установа има **развојни план**.

Развојни план установе јесте стратешки план развоја установе који садржи приоритете у остваривању образовно-васпитног рада, план и носиоце активности, критеријуме и мерила за вредновање планираних активности и друга питања од значаја за развој установе. Развојни план установе доноси се на основу извештаја о самовредновању и извештаја о остварености стандарда постигнућа и других индикатора квалитета рада установе. Развојни план доноси орган управљања, на предлог стручног актива за развојно планирање, за период од три до пет година. У поступку осигурања квалитета рада установе вреднује се и остваривање развојног плана установе.»

У оквиру развојног плана дате су планиране активности по кључним областима, као и носиоци тих активности и време за њихову реализацију. Увидом у развојни план установе за сваку кључну област засебно сваки одељенски старешина ће наћи за које планиране активности је одређен као носилац као и временски рок за њихову реализацију.

Рекли су о семинару...

Изузетно ми се допада
ваша професионалност,
идеје и начин рада.

са евалуације окт. 2012.

Рекли су о семинару...

Семинар је био веома
креативан и много ће ми
помоћи у будућем раду.
Све похвале за водитеље
семинара ... само тако
наставите ... ХВАЛА ВАМ !!!

са евалуације окт. 2012.

Школски програм

ЗОСОВ члан 76.

«Основно и средње образовање и васпитање, специјалистичко и мајсторско образовање и други облици стручног образовања остварују се на основу школског програма. Школски програм доноси се на основу наставног плана и програма, односно програма одређених облика стручног образовања. Школским програмом обезбеђује се остваривање принципа, циљева и стандарда постигнућа, према потребама ученика и родитеља, односно старатеља и локалне заједнице.

Школски програм садржи:

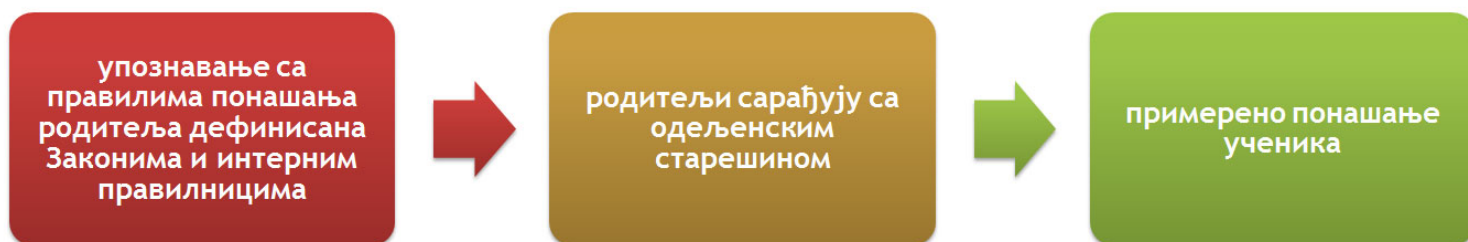
1. циљеве школског програма;
2. назив, врсту и трајање свих програма образовања и васпитања које школа остварује и језик на коме се остварује програм;
3. обавезне и изборне предмете и модуле, по циклусима, односно образовним профилима и разредима;
4. начин остваривања принципа и циљева образовања и стандарда постигнућа, начин и поступак остваривања прописаних наставних планова и програма, програма других облика стручног образовања и врсте активности у образовно-васпитном раду;
5. факултативне наставне предмете, њихове програмске садржаје и активности којима се остварују;
6. начине остваривања и прилагођавања програма музичког и балетског образовања и васпитања, образовања одраслих, ученика са посебним способностима и двојезичног образовања;
7. друга питања од значаја за школски програм.

Школски програм доноси школски одбор, по правилу, сваке четврте године, у складу са наставним планом и програмом.»

Из Школског програма одељењски старешина може да користи наставни план за уписивање предмета у Дневник евиденције образовно-васпитног рада, као и у матичну књигу ученика јер се Школски програм ради на основу Службених гласника у којима су објављени наставни планови и програми. Затим, на основу Школског програма утврђује се начин остваривања програма (подела на групе, врста учионице-опште намене или специјализована и сл...), утврђују се остали образовно-васпитног рада (допунски, додатни и припремни рад), планирани факултативни ваннаставни облици (екскурзија, стваралачке и слободне активности ученика (хор, секције, друштвенкористан рад, културна и јавна делатност школе ...) и друго.

Остала интерна акта

Правилник о понашању ученика, запослених и родитеља ученика

Правилник о раду ученичког парламента

одељењски старешина га примењује у свом раду како би ближе упознао одељењску заједницу о начину функционисања ученичког парламента, и могућностима да одељењска заједница преко својих представника може да утиче на живот и рад школе; користи се на седницама ученичког парламента јер је њиме дефинисан начин његовог функционисања

Правилник о безбедности ученика

Утврђује на који начин се обезбеђује безбедност ученика и запослених, као и обавезе школе, ученика и запослених по питању безбедности.

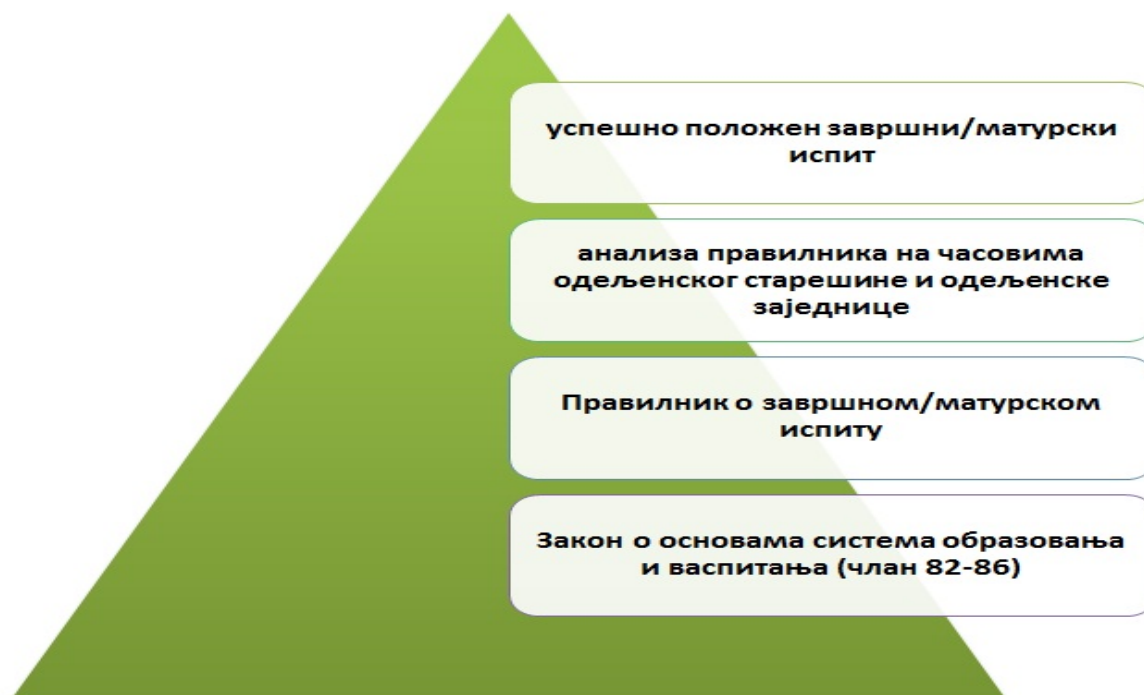
Правилник о облачењу

Правилник о избору ученика генерације

Правилник о матурском и завршном испиту и др.

Заштита ученика

Министарство просвете је ради заштите деце и ученика од насиља, злостављања и занемаривања у образовно-васпитним установама објавило Посебни протокол за заштиту деце и ученика од насиља, злостављања и занемаривања у образовно - васпитним установама који је у складу са међународном Конвенцијом о правима детета и документима које је донела Влада - Национални план акције за децу и Општи протокол за заштиту деце од злостављања и занемаривања. За оне који желе да погледају овај протокол то могу учинити на адреси: <http://www.mpn.gov.rs/userfiles/projekti/borba-protiv-nasilja/PosebniProtokol.pdf>

Извод из протокола:

"Посебни протокол је ОБАВЕЗУЈУЋИ за све који учествују у животу и раду образовно -васпитне установе, васпитно-образовне установе и дома ученика и намењен је деци, ученицима, васпитачима, наставницима, директорима, стручним сарадницима, помоћном и административном особљу, родитељима /старатељима и представницима локалне заједнице. На основу Посебног протокола, у складу са специфичностима рада, установа је у обавези да у Годишњем програму рада (члан 81. Закона) дефинише Програм заштите деце/ученика од насиља и да формира Тим за заштиту деце/ученика од насиља."

Неписана правила за рад одељењског старешине

Неписана правила за рад одељењског старешине

Рекли су о семинару...

Семинар је захтеван и управо због тога га препоручујем осталима!

са евалуације окт. 2012.

Као што смо претходно могли видети, постоји неколико екстерних и интерних аката који регулишу рад одељењског старешине. Међутим, у току рада са одељењем сигурно смо више пута долазили у ситуацију да се на одређени проблем не може применити ниједан члан Закона, неког правилника или другог акта. Сама пракса нам из дана у дан показује да се не може све свести на законски оквир, на оно што је прописано једним или другим актом, него да је неопходно да одељењски старешина укључи нека друга правила произашла из праксе и рада са младима.

Ова правила дају “животност” и “душу” раду сваког одељењског старешине и она су, на неки начин, нужан услов за успешан рад са ученицима.

Рекли су о семинару...

Овај семинар је испунио сва моја очекивања, и више од тога: омогућава нам да заиста ставрне ситуације у којима се често и налазимо и можемо да се нађемо: сагледамо из различитих углова, и да их након озбиљне анализе адекватно решавамо. Ваш материјал са овог семинара ће нам бити од велике помоћи у раду са ученицима, не само само са становишта одељенског старешине већ и предметног професора.

са евалуације окт. 2012.

Када ученици процењују рад свог одељењског старешине, на коначан утисак ће у великој мери утицати начин комуникације са одељењем, став одељењског старешине према ђацима, брига и емпатија коју он показује према одељењу итд. Ученици најинтензивније доживљавају део односа са својим одељењским старешином који се односи на тај емотивни ниво и осећања која произилазе из овог односа. Да ли се они осећају сигурно? Да ли могу да поделе своје проблеме са одељењским старешином? Да ли могу да очекују помоћ од њега? Са каквим осећањима одлазе на часове одељењског старешине?

Сигурно је да би ученици свог одељењског старешину, па и све наставнике требало да посматрају као савезнике при остваривању заједничког циља (стицање одређених знања и вештина и успешан завршетак школовања). Међутим, да ли је увек тако? Врло често овај однос постаје супарнички - наставници и одељењски старешина на једној страни, ученици на другој, а ако у целу причу укључимо и родитеље, испада да

се цела мрежа односа може представити као мали рат. Често баш због оваквих ставова долази до конфликта и проблема у раду и напредовању неког одељења.

Да се ово не би десило, наравно да је битно поштовати прописана правила, али одељењски старешина треба да покаже да је на страни ученика, да својим понашањем покаже да брине и треба настојати да све стране подржавају овај партнерски однос.

Међутим, овде опет морамо бити опрезни јер се дешава да наставници и одељењске старешине у том процесу “приближавања” ученицима оду предалеко тако да то заиста може да доведе до проблема друге врсте (смањивање ауторитета одељењског старешине због превише другарског односа са ђацима, задирање у интимне ствари ученика уколико они то не желе у циљу показивања бриге и заинтересованости... итд.). Сваки наставник ће се у зависности од сопствених афинитета у мањој или већој мери придржавати ових правила.

У пракси се издвојио низ оваквих правила, а ми ћемо овде указати на неке од њих:

Рекли су о семинару...

Један од квалитетнијих семинара на којима сам била!!! Пуно тога сам научила и већ у току семинара почела да примењујем у свом одељењу.

са евалуације окт. 2012.

Подсећање на основна обележја адолесценције

Подсећање на основна обележја адолесценције

Поштоване полазнице и полазници, самим тим што радите са децом и младима и у области просвете која захтева одређена педагошка и психолошка знања, уверени смо да пуно знате о основним психолошким карактеристикама деце и младих. Намера нам је да вас само кратко подсетимо на нека обележја периода адолесценције, који је понекад прилично збуњујућ како за саме адолесценте, тако и за његову околину, а с обзиром да је то период који обухвата 6-7 година боравка у школској клупи (од 6. или 7. разреда па кроз целу средњу школу), важно је да увек имамо у виду на шта треба обратити пажњу приликом грађења и одржавања односа са ученицима.

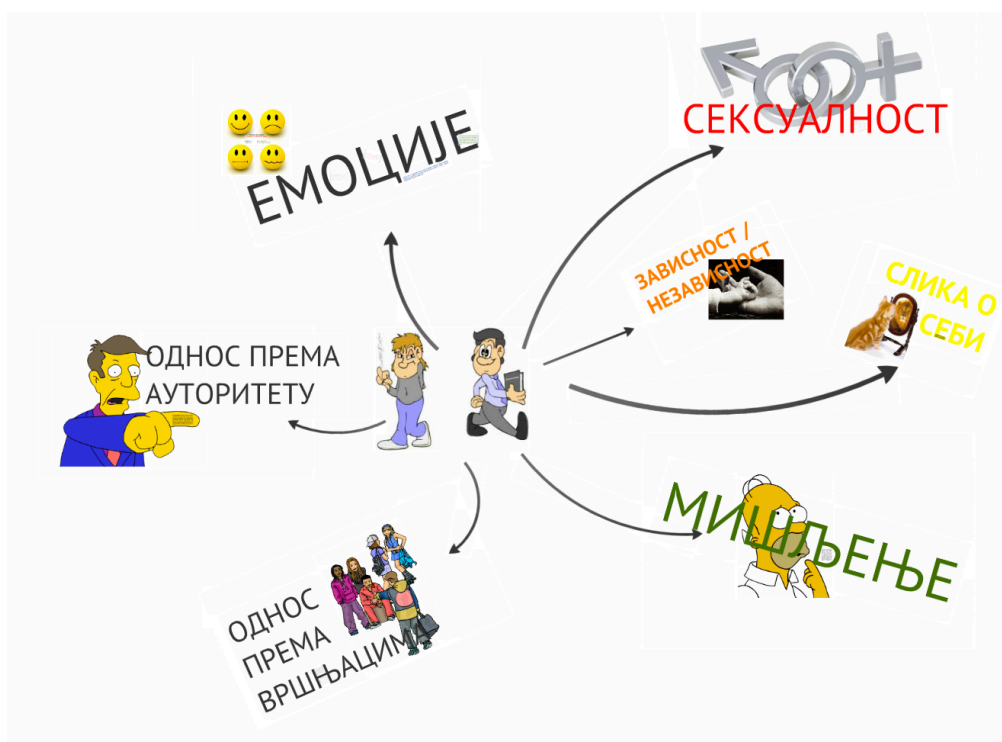
Шта је адолесценција, а шта пубертет?

Под појмом пубертета подразумева се термин који означава биолошке (анатомске и физиолошке) промене које се јављају на почетку друге декаде људског живота и који завршава пуном пуном зрелошћу и способношћу размножавања

Адолесценцију обележавају психичке промене које прате телесни развој у раздобљу пубертета и након њега. Адолесценција започиње почетком пубертета, а завршава формирањем идентитета

- рана адолесценција (11,12 - 16, 17 год.)
- касна адолесценција (16,17 - 25 год.)

Да бисмо се подсетили основних психолошких обележја овог бурног развојног периода помоћи ће нам шематски приказ који следи.

Емоције

Основна карактеристика емоционалног живота у адолесценцији је пре свега могућност варирања емоционалних стања од дубоке повучености (млада особа данима ћути, не жели ни са ким да разговара) до интензивних емоционалних излива (нпр. млада особа је егзалтирана, „пресрећна“, просто се гуши од узбуђења, или је пак страшно бесна и виче, лупа вратима), наглост у јављању емоција, затим понекад тешкоће у контроли и изражавању емоција посебно ако адолесценти од детињства нису били усмеравани да исказују своја осећања. Ово је у нашем друштву посебно карактеристично за мушки део популације.

Од емоција које се сматрају доста израженим у периоду адолесценције као што су стид, потиштеност, несигурност и сл. издвајамо:

Страх

Потпуно разумљиво, млада особа се у овом периоду сусреће са различитим променама и захтевима које јој упућује околина, али и она сама себи. Понекад су очекивања која млада особа доживљава да треба да испуни заиста превелика, а све мање се јавља опција игре као вид бекства у сигурност. У ситуацијама које младалачки период доноси, а које производе неизвесност, природно је осећати страх, али је питање како тај страх доживљавамо. У адолесценцији страх се обично не доживљава као неки позитивни сигнал који нас упозорава да треба да мобилишемо своје снаге, што страх заправо јесте, већ се доживљава прилично негативно, као нешто што смета, што је непожељно, што треба сакрити и ни у ком случају не показати, посебно не пред вршњацима. Прикривање страхова захтева пуно енергије, а не решава проблеме већ понекад подстиче нове.

Бес

И ово осећање је потпуно очекивано. Увек се јавља у ситуацији фрустрација, односно када постоји нека препрека да остваримо своје мотиве. Период адолесценције је обично препун фрустрација, највише због тога што су обично тада када се млада особа осамостаљује и сазрева и учи да се одговорно носи са изазовима

Рекли су о семинару...

Мислим да је семинар одузео учесницима више од 24 сата рада. Не мислим да то није неопходно да би се савладали садржаји, али би то требало и да се евидентира.

са евалуације окт. 2012.

Рекли су о семинару...

Одличан семинар! Добро осмишљен и организован и што је најважније има реалну и могућу примену у раду одељењских старешина.

са евалуације окт. 2012.

у животу, жеље и могућности у приличном раскораку. Млада особа толико тога има на уму и жели, а пуно је препрека због којих то не може увек да оствари. Уколико се бес не прорађује, не доживљава и не испољава како треба, може се јавити агресивно понашање и то кроз две доста штетне опције - усмеравање беса ка другима (различити видови насиља) и усмеравање беса ка себи (депресивност, самооптуживање, самоповређивање, самоубиство...).

Љубав

Ово осећање у периоду адолесценције није баш сасвим дефинисано, мада ћете се сложити да ни код нас одраслих није увек баш јасно шта се под тим подразумева. Млада особа осећа љубав према блиским особама (родитељима, браћи и сестрама, пријатељима...), али се дешава да се она не испољава кроз нежности, бригу и пажњу, како се у контексту љубави обично у нашем друштву очекује, већ буде маскирана разним другим осећањима и понашањима, понекад чак и осећањем беса. У овом периоду је посебно присутна тежња за љубављу према партнеру и од стране партнера. Дешава се да та тежња за љубављу буде помешана са осећањем заљубљености, узбуђења, жељом за прихватањем од стране других или пак жељом за сексуалним искуствима. Адолесценција јесте период који ово осећање такође обележава и у коме се устаљује и обликује.

Када је реч о емоцијама, важно је да ми одрасли понудимо младим особама друштвено прихватљиве начине да своја осећања прихвате и искажу и развију емоционалну зрелост и стабилност.

Мишљење

У периоду ране адолесценције долази до развоја такозваног хипотетичког мишљења или формалних операција, како то објашњава Жан Пијаже, што значи да млада особа већ има све претпоставке да развије пуну интелектуалну зрелост тј. мишљење на нивоу одрасле особе. То значи да млада особа има способност да повезује ствари, решава замишљене проблеме,

Рекли су о семинару...

Први пут учествујем на семинару овог типа и веома сам задовољна. Обрађене су важне и занимљиве теме које покривају све аспекте рада одељењског старешине, као учесници смо све време морали да будемо активно ангажовани, а добили смо и прилику да комуницирамо са колегама из других школа и градова. У целини узев, веома позитивно искуство **са**

евалуације окт. 2012.

увиђа односе, извлачи закључке, врши синтезу и анализу ... Оно што младој особи ипак још предстоји да научи јесте да је за решавање проблема у животу, осим интелектуалних способности, потребно искуство, емоционална стабилност као и способност грађења зрелих односа са другим људима који подразумевају одговорност и бригу. Не сматра се узалуд да је заиста зрела особа она која је сазрела и интелектуално и емоционално и социјално. Код адолесцената је обично присутна само ова прва претпоставка, осим у случају неких изузетака.

Сексуалност

Као што је опште познато, адолесценција је уско повезана са периодом пубертета, односно наглим биолошким, пре свега сексуалним сазревањем младе особе. Сексуалност је тема која заиста много заокупља младу особу и сасвим је природно да тако буде. Када говоримо о сексуалности, не мислимо само на присутну жељу да се сексуална искуства доживе, да се истражи сопствено тело, већ и на формирање сексуалног идентитета као значајног дела личног идентитета. Од тога како млада особа прође кроз период бурног развоја сексуалности и како прихвати сопствену сексуалност доста зависи и каква ће личност бити у каснијем периоду. Има младих особа које потискују своју сексуалност и на неки начин је се боје, а има и оних који је превише експлоатишу и већину односа са другим људима граде на бази сексуалности. Сложићете се да ниједна од ових крајности није добра подлога за развој зреле личности.

Зато смо ту ми одрасли да на ненаметљив начин помогнемо младим особама тако што ћемо им сексуалност представити као важан, али не и једини аспект личности и партнерских односа, тако што од сексуалности нећемо правити табу тему тј. „нешто срамотно“ и „забрањено воће“, тако што ћемо помоћи да се сексуалност прихвати као нешто што заправо јесте - најприроднија појава, али у случају које треба увек имати на уму поштовање граница других особа и друштва у коме живимо.

Рекли су о семинару...

Семинар је јако добро организован, модератори су стрпљиви и стално на располагању. Први пут похађам електронски семинар и одушевљена сам. Створила сам позитиван став према оваквом начину едукације и већ сам се пријавила на сличан семинар. Мислим да оваквог начина учења треба да буде што више.

евалуације окт. 2012.

Однос према ауторитету

Период адолесценције посебно карактерише тежња младе особе да се на неки начин отргне контроли одраслих особа у њеном окружењу - родитеља, наставника и свих осталих који им „говоре шта да раде“. Ово је сасвим очекивана појава с обзиром да младе особе желе да одрасту и управо покажу окружењу да су и они сада „велики“ и да могу самостално да одлучују о неким аспектима свог живота. Младе особе то понекад показују на начин који „излуђује“ нас одрасле, тако што „контрирају“ у свему и одбацују сваку врсту правила и стално тестирају наше границе. У таквим ситуацијама приступ коме обично прибегавамо је најгори избор - „сад ћу ја њему/њој показати да је још увек „балавац/балавица“, да не може сам да одлучује и да не може тако са мном“. Треба допустити младим особама да заиста постепено шире делокруг самосталног доношења одлука како би се осећали одрасло и одговорно, али уз објашњавање и показивање зашто је важно поштовати и нека правила. Након што образложимо, онда се доследно придржавамо правила и граница које смо поставили. Када млади заиста разумеју чему нека правила служе и не осећају као да су она само „наметнута од одраслих да би деци и младима било мање забавно“ онда немају проблем са тим да их поштују.

Зависност/независност

Прича о зависности и независности је уско везана са односом према ауторитету и у том одељку је већ било речи о потреби младих да покажу да су одрасли и да заиста управљају бар неким аспектима свог живота. Из те потребе за независношћу и самосталношћу дешава се да младе особе често одбацују све што им се намеће и ограничава их. Међутим, независност подразумева и одговорност, неизвесност, ризик доношења како добрих, тако и неких лоших одлука, па онда излажење на крај са тим. Из тог разлога, млада особа мења свој однос од потпуног супротстављања ставовима одраслих и систему вредности до потребе за разумевањем, нежношћу и заштитом и чак ушушкавања под окриље одраслих где је све лепо и сигурно као кад смо били мали. Без

Рекли су о семинару...

Сматрам да се на овај начин може далеко више научити и постићи него путем класичних семинара "у учионици"

евалуације окт. 2012.

Рекли су о семинару...

Веома сам задовољна семинаром, један је од ретких где сам нешто научила. Штета што дајете само 24 сата јер сам ја уложила много више. :)

евалуације окт. 2012.

обзира на бунт, младим особама је важно да имају постављене границе јер то је понекад показатељ да је окружење сигурно и да неко брине о њима. Када заиста разумемо ове две опречне тежње код младих, знаћемо и на који начин да изградимо однос према њима.

Однос према вршњацима

Сви знамо да у периоду адолесценције вршњаци играју изузетно важну улогу. Ауторитет у смислу утицаја на понашање младе особе у овом периоду управо прелази “у руке” вршњака. За разлику од честог критичког, заправо критизерског преиспитивања одлука и понашања одраслих, идеје вршњака се често прихватају без икаквог критичког преиспитивања. Такво приклањање ставовима неке групе без критичког преиспитивања називамо конформизмом, а то је свакако показатељ незавршеног процеса сазревања личности. Насупрот томе, може се јавити и анти-конформизам, што и даље није одлика зрелих личности, већ такође представља појаву да се не мисли својом главом, и такође се усмеравамо према ставовима других, али зато да бисмо онда чинили управо супротно томе. Овакве особе су у нашем народу познате под називом “Миле контраш”. Ова појава се јавља услед изражене потребе за истицањем јединствености, дакле код оних особа које желе да покажу да се не уклапају у већину, да су другачији у односу на друге, али очигледно је да то не раде на прави начин.

У сваком случају, однос према вршњацима је изузетно важан јер се у њему остварује тежња младе особе да буде прихваћена и да нађе разумевање себи сличних, пошто има утисак да су јој одрасли превише далеки и да је не разумеју, а тај доживљај прихваћености или одбачености игра важну улогу у формирању самопоуздања и слике о себи. Такође, тада се преиспитује концепт пријатељства и граде чвршћи емотивни односи. Ипак, важно је да млада особа схвати да је привидно прихватање од стране вршњака под одређеним условима (“ако пробаш дрогу онда си фаца”, “ако нам се придружиш у демолирању парка онда си кул лик” итд.) веома различито од пријатељства.

Рекли су о семинару...

Тема семинара интересантна и потребна у пракси, а ретко обрађивана. Садржаји су покрили све потребно, добро организовани и презентовани, посебно дизајн који се у потпуности уклапа у садржај. Похвале за избор и решења ситуација.

евалуације окт. 2012.

Слика о себи

Све о чему смо говорили у осталим одељцима је изузетно важно за младу особу управо у контексту формирања слике о себи и личног идентитета. Период адолесценције је управо толико и значајан јер се тада слика о себи коначно формира, након безброј покушаја моделовања и налажења одговора на питање: “Ко сам ја?”. Доживљај себе код адолесцента веома варира и некад је у складу са реалношћу, али много чешће се дешава да није, већ млада особа у неким тренуцима себе прецењује и превише вреднује, док у другим потцењује, кињи, незадовољна је собом. Оба ова вида понашања су последица унутрашње несигурности која се природно јавља с обзиром на све развојне задатке које млада особа има пред собом. Све особе у окружењу као и последице неких сопствених понашања су нека врста огледала за младу особу и она стално нешто мери, премерава, процењује и учи да филтрира информације које добија и у слику о себи уграђује оне које доживљава као важне. Управо у томе је ”цака”, јер од односа са одраслима, пре свега са родитељима, и психолошких капацитета које носи као пртљаг из тих односа, зависи шта ће млада особа вредновати као важно. Идеалан случај јесте да млада особа има реалан увид у то које врлине има и колико је заправо вољена и важна другима, а да са друге стране буде свесна својих недостатака које треба да употреби као путоказе за даље напредовање и развој. У том случају млада особа ће развити самопоуздање које јој је потребно да се успешно креће кроз живот. Задатак нас одраслих јесте да у томе заиста помогнемо.

Рекли су о семинару...

Семинар је у потпуности испунио моја очекивања. Дивна замисао а још боља реализација. Надам се да ћемо се опет дружити. Најбољи сте.

евалуације окт. 2012.

Однос одељењског старешине и одељења

Однос одељењског старешине и одељења

Рекли су о семинару...

Морам да признам да ми почетни утисак о семинару није био најпозитивнији. Међутим, како је семинар одмицао мој став се променио и ја сам сада јако задовољна семинаром. Све честитке!

евалуације окт. 2012.

Можемо сматрати давно прошлим временом онај период кад је наставник, самим тим што уђе у учионицу представљао неприкосновен ауторитет коме сви ученици „морају“ да се повинују и никада не смеју да преиспитују његове речи и одлуке. Неки наставници и данас жале за тим временима, јер понекад имају утисак да је сада све отишло у другу крајност - ученици су ти који имају моћ, а наставник на крају хтео, не хтео мора да се повинује због притисака, жалби, недостатака или неделотворности законских механизма да се стане на пут одређеним проблемима и сл. Ситуација ипак није овако екстремна, иако нас забрину поједини случајеви о којима слушамо у медијима. У сваком случају, ми сматрамо да је чињеница да ауторитет наставника више није сам по себи дат и неприкосновен и те каква предност и сјајно поље за квалитетан и креативан рад у области образовања и васпитања.

Ко што смо истакли, нужно је да ми наставници имамо ауторитет да бисмо могли да квалитетно учествујемо у образовању и васпитању деце и младих. Наши ученици су често склони испитивању граница тог ауторитета и то је сасвим у реду, то је њихов „природни, развојни“ задатак“, а то колико ће границе тог ауторитета бити чврсте зависи од типа моћи на коме свој ауторитет заснивамо.

Више аутора је писало о типовима моћи. Једна од врло корисних подела типова моћи тиче се управо њених извора, односно карактеристика и средстава које моћ осигуравају, и применљива је на многе области па и на област просвете. Према овом критеријуму разликују се следећи типови моћи (Према Роту 1999):

- **Легитимна моћ** - заснива се на прихваћеном и признатом праву неке особе (у нашем случају - наставника) да утиче на одређене аспекте понашања особе која то право прихвата и признаје (у нашем случају - ученика). Дакле овде причамо о томе да самом чињеницом што смо у положају наставника ми већ располажемо одређеном количином моћи.

- **Моћ награђивања и моћ присиле** - основа ових типова моћи лежи у могућности особе која је у позицији моћи (наставника) да осигура неку корист или задовољство за неку особу (ученика) или пак да казни ту особу (ученика) уколико се не повинује захтевима. Ови типови се могу разматрати потпуно одвојено, посебно због тога што постоје особе које су склоне упражњавању само једног или другог типа.
- **Референтна моћ** - овакав тип моћи почива на позитивном односу „подређене“ особе према особи у позицији моћи или према одређеним аспектима неког њеног понашања. Дакле, ово се тиче случаја када се због одређених особина личности или начина понашања наставник допада ученицима те га због тога поштују или сматрају да је пример понашања који наставник пружа добар и користан.
- **Стручњачка моћ** - овај тип моћи почива на оцени да нека особа поседује знање и стручност који су важни за особу на коју се утиче и за њену активност. Ова моћ не зависи само од количине знања коју особа у позицији моћи поседује, већ управо од начина на који се то знање износи, што је нама у образовној пракси познато. Има наставника који много знају, али су неприступачни, не умеју да приђу ученицима или то чине уз неки надмен став. Код ученика тако нешто никад не функционише. Овакву врсту моћи они прихватају једино кад им је манифестована на приступачан, разумљив и занимљив начин.
- **Моћ информисаности** - овај тип моћи је донекле сличан претходном, али са нагласком на поседовању одређених информација које друга особа нема. Овде јачина утицаја зависи од начина у ком тренутку се информација саопштава, са којим циљем и којим аргументима. Овде важи оно правило „ко има информацију, има моћ“. Када неко има одређене информације и износи их на аргументован, убедљив начин може да утиче на туђе понашање.

Рекли су о семинару...

На овом семинару сам заиста доста научила што ће ми користити на унапређивању наставе. Заиста сте били јасни, ефектни, професионални. Браво!

евалуације окт. 2012.

Право питање сада јесте, на којим типовима моћи треба да се заснива ауторитет наставника, а самим тим и однос према ученицима? Ми сматрамо да ће ауторитет наставника какав је неопходан за квалитетно обављање образовно-васпитног рада бити успостављен и стабилан ако је заснован на комбинацији стручњачке и референтне моћи, уз повремено коришћење моћи награђивања у смислу

похвала, укључивања у одређене активности и сл. и уз сасвим ретко коришћење моћи присиле - само у оним случајевима када су границе и правила постављена и договорена на почетку угрожена и поред опомена и указивања на могуће последице. При том истичемо нешто врло важно: наша моћ никада не би требало да буде манифестована као моћ НАД ученицима. Нико не воли да је подређен и да му се то показује и то увек с времена на време изазива инат и револт, свако од нас то зна. Ту своју моћ треба да манифестујемо као моћ СА ученицима и ЗА ученике.

Рекли су о семинару...

Мислим да је потребно имати што већи избор оваквих електронских семинара.

евалуације окт. 2012.

Они дакле треба да буду свесни да своју моћ користимо ради формирања партнерског односа у учењу и омогућавања њиховог напредовања и развоја, али и свог личног напредовања и развоја. Ми можемо доста да пружимо својим ученицима, али није страшно да им покажемо да су и они важни за нас јер и они нама могу много пружити.

Када имамо неки проблем и тражимо одређен вид помоћи, ми обично очекујемо неки инстант савет, нешто што ће нам неко сервирати, па ми то применимо и решимо проблем. На жалост, то се ретко дешава. Помоћ се углавном састоји у некој врсти усмеравања, сагледавања проблема из различитих углова што нас на почетку помало разочара јер нам нико не нуди готово решење, али заправо увек представља шансу за наше сопствено јачање и развој. Ми ћемо овде ипак покушати да дамо неке смернице, у смислу неког рецепта за успешно успостављање односа са ученицима. Ово што следи је „полупечен“ производ. „Допећи“ ћемо га сопствени трудом да пресипитамо себе као личности и побољшамо свој рад, што јесте велики посао, али ће нам на крају пружити значајну сатисфакцију, јер ми смо као наставници у великој предности у односу на многа друга занимања без обзира на многе ствари у нашем послу које изазивају незадовољство. Хеј, колегинице/колеге, па ми се сваког дана суочавамо са тако снажном дечјом/младалачком енергијом која је можда понекад скривена или неадекватно усмерена, али може да помера планине!!! То је огромна привилегија и могућност да сваки наш дан буде диван.

Дакле, вратимо се рецепту:

○ **Стално усавршавање**

Факултети које смо завршили нису довољни да се сматрамо стручњацима. Стручњачку моћ ћемо осигурати тако што ћемо се стално усавршавати, употпуњавати своја знања, добро се припремати за сваки свој час и то због себе и ученика, а не зато што саветник може банути на час. То ће нам пружити сигурност и самопоуздање. Прилично је лоше када ученик има доживљај да је наставник неспреман, несигуран, да он зна више од наставника и када наставник не дозвољава да се оно што он презентује ученицима преиспитује. Ако имамо довољно сигурности у своје знање и довољно самопоуздања, неће нам бити страшно ни да на питање ученика понекад кажемо: „Не знам“, али да то истражимо и одговоримо на наредном часу, као и да се упустимо у дискусију у смислу пресипитивања информација које смо ученику дали и да му се захвалимо због тога што смо и ми нешто научили.

Рекли су о семинару...

Мислим да би све одељењске старешине требале да прођу овај семинар.

евалуације окт. 2012.

○ **Наше понашање служи за пример ученицима**

Референтна моћ је изузетно важна, као и учење по моделу на коме се заснива. Будимо ученицима узор, у правом смислу те речи. Не важи оно: „Ја то могу да радим јер ја сам наставник“ - ти не можеш да користиш телефон за време часа, али ја могу, важно је; ружно је да се шминкаш за време часа, али ја могу да поправим своју шминку пред крај часа; не смеш јести за време часа, али ја могу, нисам доручковао и не могу да држим час; ти не смеш да закасниш на час, али ако ја касним за то постоји неки важан разлог... Правила рада на часу и оно што ћете очекивати од ученика, као и оно што они могу да очекују од вас, утврђује се на почетку и увек поштује, од стране свих па и нас. То подразумева и дефинисање изузетака, или пак мењање правила у ходу уколико се сви сложе. Оно што нас чини одраслима јесте и преузимање одговорности у случају непридржавања правила и трпљење одређених последица - како се односи на ученике, то се односи и на нас, будимо пример. Ако захтевамо придржавање одређених правила, свакако имамо разлога за. Та правила не постоје зато што „ја тако кажем“ или „закон тако каже“, већ зато што је то важно из

Рекли су о семинару...

Све честитке реализаторима семинара на овако добром семинару.

евалуације окт. 2012.

одређених разлога. Ученицима не ускраћујемо објашњење!

○ **Не можемо бити другари са ученицима, али ни војни команданти**

Неки од наставника данас иду у другу крајност у односу на онај систем да не смеће погледати наставника у очи, па желе да се зближе са ученицима, размењују личне приче, буду другари, заједно иду на журке и сл. Наше мишљење је да овакав однос није адекватан за постизање образовно-васпитних циљева које имамо у свом послу. Тачно је да ученицима такав начин понекад годи, али проблем је што брише линију поштовања према наставнику и ономе што он представља. Колико год се опиру ауторитету, ученицима у основној и средњој школи је ауторитет важан, бар у смислу сигурности, и не можемо се потпуно изједначити у односу са ученицима. Дисбаланс у моћи мора постојати, само још једном истичемо да то треба бити моћ СА ученицима и ЗА ученике и они то морају тако доживети. То подразумева да наш однос са ученицима треба бити пријатан, позитиван, донекле опуштен, уз максимално уважавање личности ученика, али ми смо наставници и ту мора постојати граница, а њу ми одређујемо понашањем, начином обраћања ученицима и начином на који се они обраћају нама, језиком којим говоримо, а који треба бити књижевни, начином облачења и свим оним што је примерено једној институцији образовно-васпитног типа коју представљамо.

С друге стране, стално наређивање, кажњавање и страховлада нимало не стварају повољну атмосферу за учење и развој, али о томе је већ било, а и биће речи у другим одељцима.

○ **„Лежерни“ у награђивању, опрезни у кажњавању**

Исто као и у васпитању деце, и када је реч о раду са ученицима понекад се питамо да неће превише похвала и награда да их „поқвари“. Свакако неће уколико награђујемо права понашања. У систему наставе имамо доста могућности да кроз различите активности у настави и ван ње похвалимо и наградимо ученике. При том не мислимо на оцену. Оцена није награда и ученик не треба да је доживљава као такву, оцена је само бројчано изражен успех који је постигао у раду. Најпре треба да се ослободимо у давању похвала и то сваком ученику који то заслужује на основу неког свог рада или понашања, чак и ако то

Рекли су о семинару...

У потпуности сам задовољна! Неких ствари сам се подсетила, нешто ново научила и свакако добила неке нове идеје за извођење и унапређење часова одељењског старешине ... посебно што сам први пут одељењски старешина. Овај семинар ми је много помогао да усавршим своје знање!

евалуације окт. 2012.

Рекли су о семинару...

Једно заиста дивно искуство! Радујем се следећем сусрету са Вама!

са евалуације окт. 2012.

Рекли су о семинару...

Одавно нисам читала овако квалитетне и занимљиве лекције. Теме семинара су на одличан начин презентоване.

са евалуације окт. 2012.

Рекли су о семинару...

Најбољи семинар до сада, добро су нас намучили и запослили :) Одлични су, све похвале посебно Бранкици и Зорану!

са евалуације окт. 2012.

Рекли су о семинару...

Семинар је актуелан, добро вођен и подстицајан.

са евалуације окт. 2012.

делује као ситница. Наше похвале су својеврсни путокази ученицима и самим тим их информишу шта је оно што код њих подстичемо. Када је реч о наградама ту можемо пустити машти на вољу, посебно као одељењске старешине за своје одељење - заједнички одлазак у биоскоп/позориште, наградни излет, наградни сладолед, укључивање у или изузимање из одређених активности у школи, израда заједничког креативног пројекта... На правом смо путу уколико награђујемо радозналост, истраживање, размишљање и преиспитивање, добре међуљудске односе, сарадњу... У тим областима не може бити речи о превеликом броју награда, а ако је проблем финансијске природе, можда може школа основати посебан наградни фонд или пак сами родитељи одређеног одељења уз учешће наставника и неку минималну суму.

У случају кажњавања већ следи опрез. Казна је такође порука да је одређен вид активности или понашања непожељан. Казна увек следи након претходног упозорења или опомене и идеална је уколико је увремењена (следи брзо након активности која је непожељна), у вези са активношћу и образложена. Најбоље је да све могуће казне буду установљене на почетку грађења односа са ученицима и да се ученици са њима сложе. Неке казне су прописане законом (васпитне и васпитно-дисциплинске мере, новчане казне у случају материјалне штете..) али такође има казни које можемо осмислити сами - додатни домаћи задатак за оног ко није урадио претходно задати, помагање у чишћењу или поправци уколико није вођено рачуна о имовини и простору у школи, изузимање из одређених пријатних активности, пружање помоћи у учењу ученику из одељења према коме се непримерено понашао и сл, а све у зависности од озбиљности учињене грешке односно непожељног понашања.

Комуникација

Комуникација

Када се данас каже да за успех у било којој области рада, а да не говоримо о раду у просвети, треба имати **комуникацијске вештине**, то нам већ звучи као нека „отрцана фраза“ и као да се све то толико подразумева да више и не размишљамо шта та синтагма уопште значи. Данас где год се окренемо можемо чути причу о комуникацији и апел да побољшамо комуникацијске вештине и постоји толико могућности да заиста то и учинимо (психолошка литература, интернет, телевизија, посебне обуке намењене побољшању комуникативних вештина...).

Ипак, немамо утисак да се међуљудска комуникација усавршава том брзином којом се појављују могућности и извори информација о њеном побољшању. Можда је разлог томе то што још увек не схватамо озбиљно да је добра комуникација основ сваке успешне интеракције између људи, било личне, било професионалне.

Када је реч о просвети, комуникација је заиста суштинска за успешно обављање посла, кључна за успостављање односа са ученицима, за креирање емоционалног тона атмосфере у којој се ради, а самим тим за креирање целокупног односа према школи и градиву. Многи проблеми у школи настају баш због недостатка одговарајуће и успешне комуникације. Још тачније, многи се проблеми у школској комуникацији јављају због нетачног запажања осећања и неодговарајућег реаговања на њих. У контексту просвете, најпре можемо утицати на усавршавање комуникације на релацији ми као наставници - ученици. Међутим, као наставници, а посебно одељењске старешине, имамо могућност утицаја и на комуникацију на релацији ученик-ученик. **Позитиван утицај на побољшање комуникације како своје, тако и међу самим ученицима, остварићемо уколико умемо да препознамо неке од честих проблема у комуникацији и умемо да их адекватно превазиђемо.**

Рекли су о семинару...

Задовољан сам радом на семинару. Предавачи су нам помагали у решавању и стручних и техничких питања тако да су нам знатно олакшали рад. Овај начин рад је мање напоран јер радимо кад смо и колико смо дуго у могућности, мада недостаје оно дружење у паузама. Можда не би било лоше да се нова тема појави и пре завршетка претходне теме како би смо имали више времена за рад кад нама одговара и како не бисмо улазили у цајтнот. Надам се да ћемо се још дружити. :-)

евалуације окт. 2012.

Подсетник о комуникацији:

Комуникација

представља успостављање везе између јединки путем неких знакова.

Знак

драж која упућује на неки објект, особу, стање и, уопште, на неку појаву. Знак, дакле, подразумева одређено значење.

Елементи комуникације

У комуникационом процесу разликујемо неколико битних елемената:

- **Пошиљалац поруке** - иницијатор комуникације.
- **Порука** - информација која се системом знакова преноси од пошиљача до примаоца и која мора имати одређену садржину.
- **Прималац поруке** - човек или група која тумачи њено значење.

Важност ова три чиниоца је у томе што сваки од њих мора да буде у потпуности јасан и конкретан, јер комуникација је процес који не може да се врати уназад (иреверзибилан процес)

Пошиљалац

мора да зна шта жели да саопшти и на који начин то жели да уради, а да притом на јасан и директан начин пошаље поруку.

Информација/порука

мора да буде потпуна, да прималац схвати и на прави начин прихвати поруку, да потом прикаже реакцију и на тај начин постане пошиљалац нове поруке - повратне информације.

Типови комуникације

Основна подела комуникације када је реч о начинима на које се порука преноси (каналима комуникације):

1. Вербална

говорна или писана комуникација у којој се користе речи. Она је заснована на способностима човека да производи гласове и да те гласове комбинује у речи, а речи у реченице. Посебним симболима (словима) гласови и речи се претварају у систем писаних знакова - писани језик.

2. Невербална

комуникација помоћу невербалних знакова. Такви знакови су покрети мишића лица (мимика...) и руку и делова тела (гестикулација).

3. Паравербална

уско је везана уз говорну комуникацију и представља појаву када се порука преноси (или јој се додаје значење) путем интонације, јачине гласа, брзине изговарања речи, прављења пауза у говору и сл.

Узроци неспоразума у комуникацији

1. Механичке баријере

блокирају комуникацију у физичком смислу

Пример

Ометање пажње при пријему информација - Када прималац због буке или због сталног киданања везе на телефонској линији не разуме поруку

2. Семантичке баријере

односе се на проблем непрецизне употребе речи. До проблема у комуникацији може доћи због неразумевања значења неке речи, неспособности да се на одговарајући начин саопшти намеравана порука или због непознавања кодова, односно, конвенција одређеног језика.

**Различито денотативно и конотативно значење речи код пошиљаоца и примаоца*

Денотативно значење подразумева основно значење, које је обично садржано у реченицама и оно би требало да буде исто за све чланове једне заједнице која користи исти језик (нпр. значење које можемо пронаћи у речнику).

Пример: када комуницирају баштован и стоматолог, ако се помене реч “корен” њих двојица ће имати различите појмове на уму.

Конотативно значење је придодато значење. Често је израз специфичног искуства, а потом ставова и емоционалног односа према ономе на шта се знак односи.

Пример: ако пошиљалац упуту реченицу “луд си као струја” он може имати на уму запажање да је прималац јако духовит, на пример, а прималац може прилично да се увреди јер ће мислити да пошиљалац сматра да он има психичке тегобе

2. Психолошке баријере

пored знања подразумевају и неке способности, ставове, веровања, очекивања, искуство и све психолошке карактеристике које обликују како слање тако и пријем информација

Ограничена способност пријема информација

Када особа услед тешкоћа у менталном развоју не може да разуме одређене садржаје

Ставови примаоца

Припадник владајуће политичке партије хоће нешто да објасни грађанину који је симпатизер опозиционе политичке партије. Грађанин не жели да саслуша, нападачки је настројен, убеђен да ће бити преварен...

Незаинтересованост примаоца

Момак се удвара девојци и покушава да са њом поведе дужи разговор, али њој је ужасно досадно, једва чека да оде и само половично слуша шта он говори.

Конфликти

Конфликти

Узроци неспоразума у комуникацији представљају и један од узрока појаве конфликта међу људима. Међутим, осим због неуспешне комуникације, конфликти се јављају увек када између две или више особа постоји неко неслагање у погледу мотива, ставова, вредности... Конфликти су сасвим очекивана појава у међуљудској интеракцији с обзиром да смо сви различите личности са различитим потребама и они нису нужно негативни већ могу заправо представљати начин за преиспитивање међуљудских односа и након тога њихово побољшање које као резултат има сазревање укључених особа. Да ли ће конфликти бити позитивни или негативни по међуљудске односе и укључене особе, зависи од

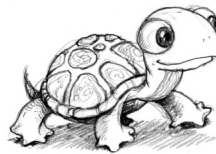
доживљаја и приступа истим. У зависности од тога како особе доживљавају конфликте разликујемо и неколико стилова поступања у конфликтима које сликовито можемо представити на следећи начин:

Свака од наведених сличица (плишани меда, корњача, делфин, ајкула и лисица) симболизује неки од начина понашања у конфликтима.

Плишани меда: Више води рачуна о потребама друге особе него о својим и труди се да задовољи другу особу како не би дошло до нарушавања односа. .

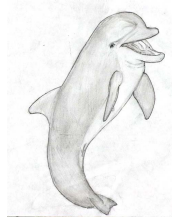
Корњача: Повлачи се и избегава конфликте, понекад се претвара да конфликти не постоје. Самим тим, јасно је да се ни корњача не залаже за сопствене потребе.

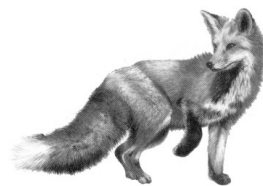
Ајкула: Важне су јој једино сопствене потребе и негује нападачки стил трудећи се да увек оствари оно што жели.

Делфин: У правом смислу речи решава проблем. Не гази преко својих потреба, али узима у обзир и потребе друге стране и покушава да нађе решење којим би обе стране биле задовољне. Води рачуна о вештинама комуникације и не напада другу страну.

Лисица: Не брине о потребама друге стране, важне су јој сопствене потребе, али када примети да неће лако добити задовољење, смишља стратегију, покушава да оствари неки компромис или замену циља како би макар делимично остварила то што жели.

Из овог нашег приказа јасно је да наставници треба да негују стил делфина и код себе за пример, а потом и код својих ученика. Једино на тај начин ће креирати позитивну атмосферу за учење, али и опремити ученике животно важним вештинама сналажења у међуљудским односима.

Рекли су о семинару...

"Семинар је био најбољи и најкориснији од свих онлине семинара које сам да сада похађала.

Све похвале!
Одличан (5) :)"

са евалуације нов. 2012.

Рекли су о семинару...

Одличан семинар (као и сви у организацији ОКЦ)!

са евалуације нов. 2012.

У свим околностима наставник треба јасно да покаже шта мисли, жели и шта му је потребно, а то исто треба да подстиче и код својих ученика. Нов начин комуникације који се све више заступа у просвети налаже:

-употребљавање јасних, неоптужујућих речи у разговору;

-опажање осећања и потреба, размишљање о њима и њихово јасно изражавање;

-коришћење речи које изазивају самоодговорност, речи присиле и оптуживања нису пожељне

Резултат који ми видимо код ученика - одређени начин понашања - по правилу је последица осећања и зато, за успешну комуникацију најпре треба освестити своја и туђа осећања и потребе. Тако ћемо лакше избећи или пак разрешити конфликт, нарочито онај који би могао бити изазван неспоразумом или неразумеванем различитих интерпретација знакова које шаље саговорник.

Једна од веома корисних техника приликом решавања конфликта јесте мапирање конфликта. У основи сваког конфликта стоје неке потребе учесника које желе да задовоље, као и њихове бриге везане за задовољење тих потреба или однос са другом усобом. Мапирање подразумева свођење конфликта на ниво потреба и брига особа које су у конфликт укључене и налажење решења које задовољава потребе и умањује бриге обе стране. Ова техника је веома корисна, јер понекад, када се особе отворе и када дођемо до нивоа потреба и брига, схватимо да у основи уопште нема конфликта, већ он постоји само на појавном нивоу и често је последица лоше комуникације и неисказивања сопствених потреба и брига или пак одсуства воље да се конфликт разреши. Оно што, нажалост, у пракси много чешће срећемо од покушаја свођења конфликта на ниво потреба и брига јесте укопавање у сопствене позиције и њихово увећавање и усложњавање.

Рекли су о семинару...

Лепо осмишљен семинар.
Допао ми се, биће ми користан.

са евалуације нов. 2012.

Рекли су о семинару...

"Семинар је одличан. На жалост нисам могла у већој мери да му се посветим због тога што смо имали веће обавезе у Школи, а што се временски поклопило са термином овог Семинара. Такође, сматрам да би сви наставници требало да прођу овај Семинар. Хвала на свему. Срдачан поздрав!

са евалуације нов. 2012.

Снимање односа у групи

Као одељењске старешине ми смо у улози вође одељења. Како би наше одељење било једна успешна група у погледу обављања заједничког задатка око кога смо у школи и окупљени, ваљало би да увек као вођа водимо рачуна и о односима у групи.

Ако добро познајемо своје ученике ми можемо на основу посматрања и рада са њима стећи изванредан увид у њихове односе, али слику о односима у одељењу ћемо свакако употпунити коришћењем једне од специјалних техника које су осмишљене за снимање и чак квантификовање односа у групи. Осим што ће нама употпунити сазнања о односима између наших ученика, резултати социометријске технике су добра полазна основа за стицање увида и самог одељења у своје међусобне односе, проблеме и добре стране.

Припремили смо за вас материјал који ће вам пружити основне информације и упутства везано за примену социометријске технике, а онима који већ знају нешто о овом поступку освежити памћење.

Социометријска техника

Социометрија је техника за мерење односа у ограниченим социјалним групама. Обично се примењује за изучавање структуре групе (реални социјални односи) или изучавање социјалног опажања (претпостављени социјални односи). Веома једноставно се спроводи у форми упитника, кроз посматрање или неки ситуациони тест. Социометрија је одличан метод за рад са одељењем, за одређивање структуре групе, односно приказ да ли одељење функционише као целина или је раздвојено у групе и на појединце.

Техника се састоји у томе да учесници бирају, односно учествују у интерперсоналним односима. Техника се састоји из два корака:

1. Појединцу постављамо питање са ким из групе би, односно не би, обављао одређену врсту активности и
2. Одговоре класификујемо по одређеном критеријуму и добијамо информације:
 - о структури групе и
 - о статусу појединца у групи

Критеријум може бити било шта што захтева ступање у интеракцију са неком особом.

Примери:

Кога бисте из ове групе изабрали да:

1. вам причува дете
2. смисли оригиналну идеју
3. помогне у случају личног проблема
4. тачно пренесе поруку
5. сачува поверљиву информацију

За одељење, критеријуме бирамо на основу проблема који се јављају у одељењу. Ако желимо да решимо проблем лоших оцена, да побољшамо учење, поставићемо критеријум:

Са ким би из одељења учествовао у тиму на школском такмичењу

Из креиране структуре издвојили би се појединци или групе ученика, за које ученици сматрају да добро уче и да би са њима могли да сарађују. Самим тим одељењски старешина би одредио који би ученици међусобно вежбали и учили, а да не дође до конфликта и које не треба да спаја.

Добар критеријум треба да буде:

1. директан и једноставан,
2. тражи образложење избора (зашто),
3. специфичан, не превише уопштен,
4. боље је да има ефекта- резултати могу бити применљиви,
5. оријентисан ка будућности,
6. прилагођен групи (нивоу односа, не нарушава динамику и кохезивност).

У принципу, довољан је један критеријум (2 питања: позитиван и негативан избор), а ученици треба да наведу више особа (уобичајено је да то буду три особе). Број особа које ће ученици навести можемо унапред ограничити, али то није неопходно. У нашем примеру постављена је само горња граница броја избора.

Питање треба да напишемо на папиру да изгледа као на слици:

Име и презиме: _____

- Са ким би из одељења најрадије учествовао у тиму на школском такмичењу?

Одговор 1: _____ Одговор 2: _____ Одговор 3: _____

- Са ким из одељења не би желео да учествујеш на школском такмичењу?

Одговор 1: _____ Одговор 2: _____ Одговор 3: _____

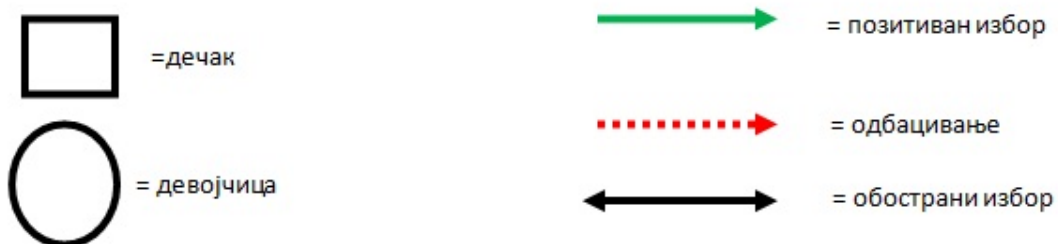
Након сакупљених одговора, потребно је шифрирати ученике, односно сваком ученику доделити одређени број, као и ознаку да ли је девојчица или дечак. Сакупљени одговори се уносе у табелу која треба да изгледа као на следећој слици (пример за групу од 7 ученика):

		Шифра изабраних						Укупно +	Укупно -		
		1	2	3	4	5	6	7			
Шифра оних који бирају	1м	■	+	+	-	-		-	2	3	
	2м	-	■		+	-		+	2	2	
	3ж	+		■				-	1	1	
	4ж	-	+	-	■			+	+	3	2
	5м	+	+	-	+	■			-	3	2
	6ж	-		-		+	■			1	2
	7м		+	-	+				■	2	1
Укупно +		2	4	1	3	1	1	2	14	■	
Укупно -		3	0	4	1	2	1	2	■	13	

Они који бирају су ученици који су одговорили на питање, док су **Изабрани** они чија су се имена наша на папирима као одабрани у позитивном или негативном одговору. У квадратиће уносимо знаке + или - у зависности да ли је одговор позитиван или није. У последња два реда табеле сабирамо колико знакова + и - су имали поједини ученици као и у последње две колоне.

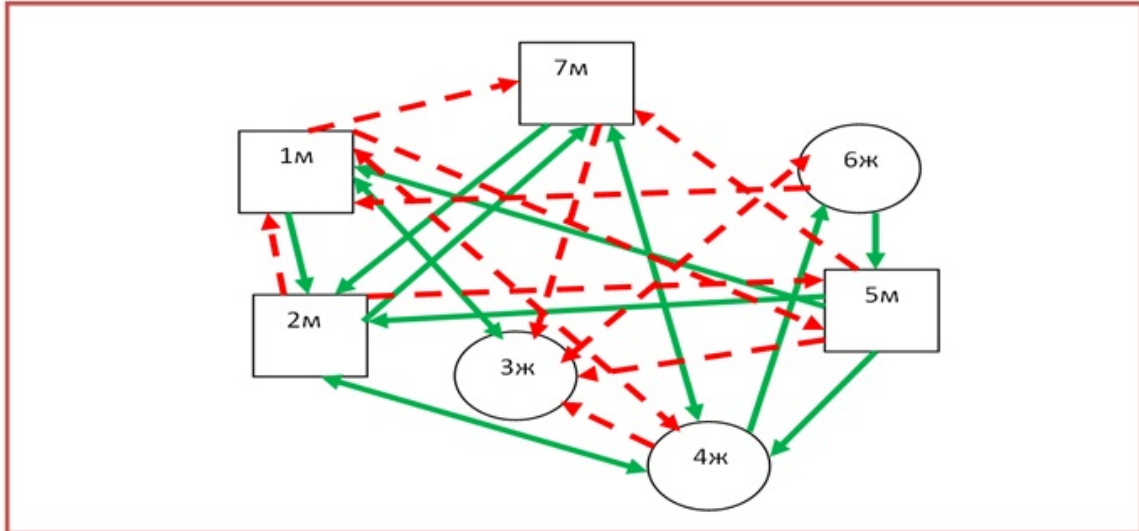
Социограм

Након попуњавања табеле следи фаза обраде резултата. Најпре цртамо социограм помоћу следећих елемената:

Овај социограм представља само једноставни преглед на коме разликујемо позитивне и негативне изборе. Анализа може бити сложенија где

можемо узети у обзир и редослед одговора те онда другом бојом или типом линије означити први избор, други избор и тако редом. На пример, у неком одељењу и Ивана и Бојана су увек биране у позитивном контексту, али у свим случајевима Бојана је ученицима први избор, а Ивана трећи. Из тог податка видимо да Ивана и Бојана немају исту јачину социјалног утицаја. Такође, ради прегледности, можете правити посебне социограме за позитивне и негативне изборе.

Из овог социограма јасно видимо да је ученик под шифром **2** најпопуларнији, да ка њему иду **4** пуне стрелице, док ка ученику са шифром **3** иду **4** испрекидане стрелице. Оно што је још видљиво на овом социограму су три дијаде (ученици који се међусобно бирају), то су ученици са шифрама **2** и **4**, **7** и **4** као и ученици са шифрама **1** и **3**.

Дијада – пар који се узајамно бира

Такође ученици са шифром **1** и **4** и са шифрама **3** и **6** су креирали дијаде, али са негативним одговорима. Ово нам говори да никако ове ученике не треба да стављамо у тим за такмичење или да треба да предузмемо неке мере да анализирамо њихову међусобну одбојност.

Социометријски индекси

Постоје две групе социометријских индекса:

1. Индивидуални
2. Групни

Индивидуални:

- Индекс социјалне привлачности: бр. позитивних избора/бр. могућих избора

- Индекс социјалне одбачености: бр. одбијања/бр. могућих одбијања
- Индекс + социјалне експанзивности: бр. датих + гласова/бр. могућих гласова
- Индекс - социјалне експанзивности: бр. датих - гласова/бр. могућих гласова

Напомена: индексе социјалне експанзивности има смисла рачунати само уколико број избора није ограничен, већ испитаници сами бирају колико ће особа одабрати у којој категорији. Једино тада можемо имати слику о томе да ли су испитаници склони да своје интеракције везују за мањи део групе као целине, или пак за целу групу, као и то да ли та интеракција има негативан или позитиван предзнак. На пример, уколико ученик Станислав у позитивном смислу одабере само једну особу, а у негативном 20 од укупно 25, знаћемо да је индекс негативне социјалне експанзивности изузетно висок ($I_{se+}: 20/25 = 0,8$) код овог ученика те да у његовом случају дефинитивно постоји проблем у изградњи адекватних социјалних односа.

Пример:

1. за ученика са шифром 1:
 - социјална привлачност: $2/6=0,33$
 - социјална одбаченост $3/6=0,5$
2. за ученика са шифром 2:
 - социјална привлачност: $4/6=0,67$
 - социјална одбаченост $0/6=0$
3. за ученика са шифром 3:
 - социјална привлачност: $1/6=0,17$
 - социјална одбаченост $4/6=0,67$
4.

Ученик са највећим индексом привлачности се назива **светла звезда** одељења, док се ученик са највећим индексом одбачености назива **тамна звезда**.

Групи (емпиријски концепти, опис карактеристика групе)

У обзир узимамо узајамне изборе

Напомена: број могућих узјамних избора можемо израчунати према обрасцу $n-1+n-2+\dots+n-(n-1)$ односно $n*(n-1)/2$, где је n број чланова групе

Индекс групне кохезивности: бр. узајамних позитивних избора/бр. могућих узајамних избора,

$$I_{гк} = 3/21 = 0,14$$

Индекс групне тензије: бр. узајамних негативних избора/бр. могућих узајамних избора

$$I_{гт} = 2/21 = 0,09$$

Индекс групне интегрисаности: бр. чланова без позитивног избора/укупан бр. чланова

Иги=0/7=0

За одељење је најбоље да индекс кохезивности буде што већи док индекси тензије и интегрисаности буду што мањи.

ПРОБЛЕМИ УЧЕЊА

Проблеми учења

Фактори учења

Током претходних блокова имали смо прилику да се упознамо са неким кључним областима рада одељењског старешине из које проистичу важни задаци које сваки одељењски старешина себи треба да постави. Још једна у низу тих кључних области је праћење успеха у учењу, подстицање ученика и пружање помоћи код проблема у учењу.

Како би један одељењски старешина могао да адекватно приђе овом проблему и помогне својим ученицима у одабиру техника учења, односно научи их како да уче, свакако је неопходно да познаје факторе који утичу на успех у учењу, односно све оне чиниоце који могу да омогуће и подстакну да се учење несметано одвија или пак да га у знатној мери отежају. Сви ви, наше драге учеснице и учесници, сте свакако бар делом, ако не и јако добро, упознати са деловањем ових фактора, али подсећање никада није на одмет.

Подсетник:

- **Физиолошки фактори** - односе се на стање тела
- **Микро-климатски и физичко-климатски фактори:** услови у просторији/простору у коме боравимо
- **Психолошки фактори:** Унутрашње карактеристике (особине) и процеси особе која учи
- **Психосоцијални и социо-економски фактори:** подразумевају односе људи у нашем окружењу и друштвене услове у којима живимо
- **Карактеристике градива:** подразумевају различите особине онога што се учи, а које могу олакшати/отежати овај процес
- **Радне навике:** тичу се односа према обавезама и организације времена
- **Технике учења:** подразумевају начин на који приступамо предмету учења и обрађујемо га

Рекли су о семинару...

Све похвале! И надаље ћу веома радо похађати ваше семинаре и препоручити их осталим колегама!

са евалуације нов. 2012.

Рекли су о семинару...

Врло сам задовољна што сам се пријавила на овај семинар. Пуно сам сазнала и едуковала, надам се да ћу успети да применим у пракси а истовремено ће ми пуно користити у припреми за стручни испит. Све похвале организаторима семинара,
ПРОФЕСИОНАЛЦИ СУ !!!!

са евалуације нов. 2012.

Сада кад смо се подсетили свега онога што значајно обликује процес учења, битно је разумети да се деловање ових фактора не може посматрати одвојено. Најснажији јесу психолошки фактори, посебно мотивација, и од њих зависи снага деловања осталих фактора. Од психолошких фактора директно зависе и фактор радних навика као и технике учења.

Такође, неке од поменутих група фактора делују посредно преко психолошких фактора (нпр. психосоцијални услови). Јасно нам је да без обзира на све отежавајуће или олакшавајуће околности, људи који имају снажну вољу могу да превазиђу већину потешкоћа (ученик који учи у тоалету ако нема простора у стану, одлази у школу или библиотеку где има мир и тишину, ученица која управо своју лошу породичну ситуацију претвара у снажан мотивациони фактор за учењем јер у школовању види свој излаз из тога и сл...).

Психолошки фактори јесу заправо главни контекст у оквиру кога делују технике успешног учења и памћења. **Управо преко ове групе фактора треба да делује и одељењски старешина** уколико жели да пружи помоћ својим ученицима. Свакако да одељењски старешина није чаробњак који може да мења услове у којима ученик живи, стање у држави, климу, итд, али и те како може да делује на мотивацију својих ученика, на стицање радних навика и на усвајање техника успешног учења, што заправо значи да одељењски старешина може да уради заиста много за своје ученике када је реч о проблемима у учењу!

Методе и технике учења

Када је реч о проблемима у учењу код наших ђака, издвојили бисмо две велике проблемске области:

1. неки ученици не знају како да уче, троше пуно времена на учење, али то не даје ефекат
2. неки ученици не желе да уче, односно нису довољно заинтересовани

Путем упућивања ученика на неке од техника успешног учења ми заправо циљано делујемо на обе проблемске области. Најпре ћемо рећи нешто о методама учења.

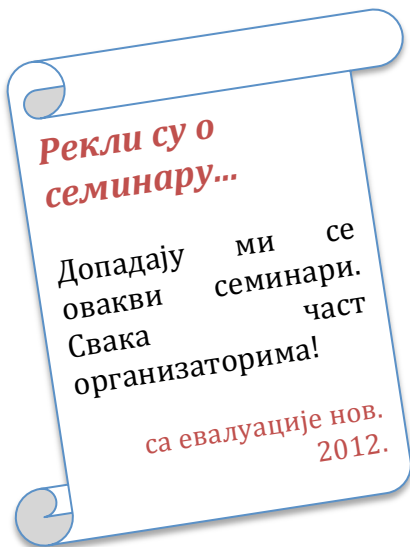
Методе учења које су најчешће помињане су следеће:

I. С обзиром на аспект организације градива:

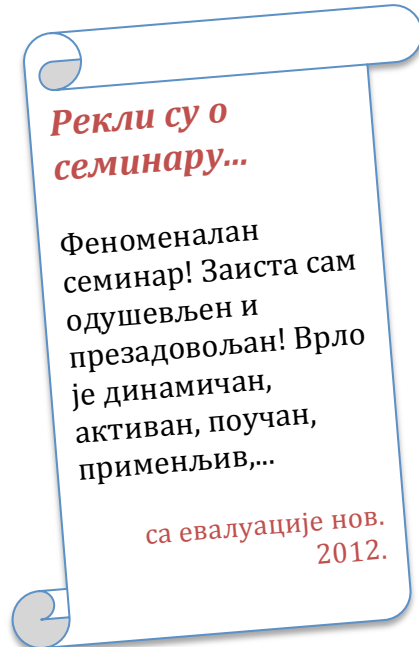
- **Парцијални метод** - као што назив и сугерише, подразумева поделу градива у одређене целине. Она је врло корисна уколико сами издвајамо логичке целине из градива, посебно код градива које је доста обимно. Треба водити рачуна да целине не буду превише мале (нпр. пасус од пар реченица) и да се не примењује класично преслишавање „наглас“ јер то код ученика подстиче механичко учење.

- **Метод целине** - овде је реч о сталном ишчитивању, односно проучавању целокупног градива. Овакав метод је користан ради увида у то о чему је уопште реч и шта се обрађује, али може бити непрактично уколико је градиво превише обимно.

- **Комбиновани** - овај метод је најбоље решење и заправо, како назив и сугерише, представља комбинацију претходна два. Најкорисније је свакако прво стећи увид у целину градива, а потом, увек имајући на уму основну идеју градива (или више њих) самостално организовати градиво у мање целине које ће се детаљније обрадити помоћу неких техника успешног учења.

II. С обзиром на временски аспект

- **Учење са паузама** - уколико је неопходно да учимо током дужег временског периода (нпр. неколико сати), сасвим је логично да наша концентрација не може бити на врхунцу током целог тог периода. Из тог разлога важно је правити повремене паузе. Паузе не би требало да буду дугачке, како не бисмо изнова морали да пролазимо период загревања. Добро је да се паузе праве након завршетка обраде неке логички заокружене целине, а не, на пример, усред пасуса или реченице. Такође, корисно је да паузе буду активне и да то по могућности буде активност која није слична оној која је била заступљена током учења. (Уколико смо седели и напорно размишљали, корисно је да урадимо пар чучњева, мало прошетамо, поједемо неку хранљиву ужину и сл).

- **Концентрисано учење** - иако је учење са паузама препоручљиво, у неким ситуацијама оно је контрапродуктивно - на пример у ситуацијама када се интензивно размишља о неком проблему и када смо на домаћ решења, потпуно задубљени у мисли. У таквим ситуацијама прекид би само пореметио ланац претходног рада и тада је боље не правити паузе док не осетимо да је рад на нечему бар реалитвно заокружен. Такве ситуације су ипак мало ређе када је реч о школском учењу.

Свака од поменутих метода има своје предности, а у оквиру њих можемо користити низ различитих посебних поступака у учењу које управо можемо и назвати техникама. Корисно је примењивати све технике које постижу следеће важне циљеве приликом учења:

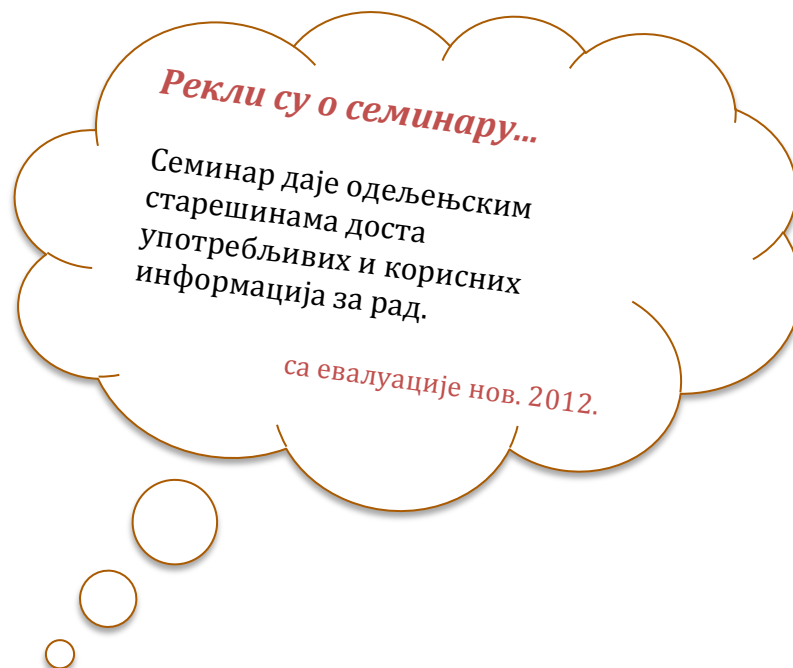
- Ангажовање што сложенијих менталних процеса (разматрање, упоређивање, класификовање, извлачење закључака ...)
- Постизање релативне трајности наученог
- Увиђање и разумевање употребне вредности наученог
- Уобличавање наученог тако да се може користити у практичним ситуацијама које то захтевају
- Развијање радозналости

Када погледамо ове наведене циљеве, они су заправо одраз онога што би систем образовања требало да представља: да научимо своје ђаке да мисле, да их подстакнемо да пожелу што више да уче, да то што им помажемо да науче током школовања заиста и понесу са собом кад заврше школовање и да то

знање могу увек применити у свом раду и животу. Делује врло здраворазумски, зар не? Нажалост, ово није ни мало лако, и не само то, ако будемо реални и размотримо производе нашег образовног система - није баш тако често ни реализовано.

Наведени принципи учења се у највећој мери остварују кроз методе активне наставе која је, бар се надамо, у експанзији. Који су то поступци, односно технике, које упаво подстичу наведене циљеве учења? Ево неких предлога за вас и ваше ученике:

- Прављење сопственог подсетника/резимеа/постера/шеме након обрађеног градива
- Подела градива у логичке целине и давање сопствених подналова истим
- Уношење кључних идеја и појмова у припремљене табеле и објашњавање истих
- Визуелно организовање градива - подвлачење текста различитим бојама и писање напомена на маргинама
- Задавање почетног проблема, а потом давање извора и материјала путем којих ученици могу проблем да реше самостално уз сугестије
- Стално постављање питања ученику „Зашто је то тако?“ и креирање навике код ученика да и сам себе то стално преиспитује
- Састављање кључних питања у вези градива које се учи
- Упућивање ученика да оно што учи изложи особи која нема претходно знање из те области или особи млађој од себе (нпр. млађем детету) тако да она то разуме
- Презентовање градива на мултимедијалан начин (кроз укључивање што више чула) - слика, звук, додир, покрет...
- Размена знања у групи - дискусионе групе

Пирамида учења

Један од битних фактора код успешног учења јесте и организација времена. Данас постоје бројни **крадљивци слободног времена ученика**. Најчешће су то компјутер, мобилни телефон, друштвене мреже... Веома често деца проведу већи део дана за компјутером не водећи рачуна о својим обавезама и неким другим потребама. Све су чешћи случајеви да деца касно ујутру устају, прескачу доручак, уче касно ноћу до раних јутарњих часова, односно све више мењају дан за ноћ. Своје слободно време ређе користе за неке спортске активности како би побољшали и очували своје здравствено стање. Због тога својим васпитним радом одељењски старешина може да помогне ученицима да се увежбају у планирању својих активности како би створили своје радне навике.

За формирање навике неопходан је часовник. Придржавање планираног распореда активности по датим сатницама обезбеђује правилно коришћење времена.

Правилна организација времена подразумева да се све дневне активности, одн. активности у оквиру 24 сата, сагледају и направи њихов дневни распоред (план). Прављење распореда дневних активности је само предуслов за ефикасну организацију времена. Веома је битно и придржавати се направљеног распореда јер у противном не бисмо имали користи од његове израде. Приликом његове израде битно је активности сагледати што прецизније. Увек треба узети у обзир време које је потребно за спавање (различит узраст деце захтева различиту дужину спавања, нпр. млађи основци око 10 до 11 сати спавања, старији основци од 9 до 10 сати, средњошколци 8 до 9 сати, међутим, свако дете је различито па могу постојати одступања), за дневне оброке, одржавање хигијене, одлазак у школу, помоћ родитељима око

кућних обавеза, време за учење али и активности у слободно време као нпр. неки хоби, спорт, друштвене активности и сл. којима се развија личност ученика.

Најбоље је сам себи направити распоред дневних активности полазећи од својих обавеза које се морају обавити, али и својих интересовања и могућности. Распоред би ваљало направити за бар **једну недељу унапред** са сатницом као нпр. од 8-9, од 9-10. Веома је битно приликом планирања времена за учење узети у обзир у којим деловима дана се најефикасније учи. Преподне је то углавном између **8-11 сати**, док је поподне то у периоду од **15-18 сати**. Међутим, није довољно само одредити време за учење, већ је неопходно утврдити и шта ће се учити у том периоду, одн. који су то предмети који се уче одређеног дана у одређено време.

Најбоље би било да се најпре уче најзахтевнији предмети као и они који су најмање интересантни, а затим лакши и интересантнији предмети. Обавезно је и потребно укључити и време за паузу у учењу између два предмета, као и потребно време за припрему за учење. Такође, обавезно треба предвидети и време када ће се обавити и обнављање већ наученог. На крају једног дана у распоред активности треба уписати да ли су оне реализоване и у којој мери, како би се знало шта је остало необављено, али и прецизније планирало у неком наредном периоду. Наравно, приликом израде овог распореда пожељно је бити што реалнији како би се планирани распоред активности и остварио. Уколико се ученик труди да оствари постављени план, након неколико недеља ће стећи радну навику.

Осим израде недељног распореда активности, потребно је утврдити и активности које желимо да остваримо на дужи временски период.

- за летњи распуст прочитаћу две књиге,
- ове школске године остварићу бољи успех него прошле школске године,
- овог лета научићу да пливам и сл.

Одељењски старешина, знајући потребе и активности ученика у току 24 сата, треба да води рачуна и о оптерећености ученика домаћим задацима. На почетку сваке школске године, али и уколико примети да неко од наставника оптерећује превише ученике домаћим задацима, треба да укаже на дневни распоред активности својих ученика одељењском већу. Домаћи задатак зависи од недељног броја часова из неког предмета. Уколико је неки предмет заступљен са једним часом недељно, домаћи задатак из тог предмета не може да траје дуже од 30 минута у току једне недеље. Најмлађи основци могу да раде домаће задатке од пола сата у току дана, с тим што се то време повећава са узрастом до 3 сата дневно за средњошколце.

Рекли су о семинару...

"Па сигурно једно, јако добро искуство, које као такво доста ће ми помоћи како у самој методичкој организованости наставног процеса. На семинару је било јако лијепо. Захваљујем свима учесницима за фер и коректан однос, а домаћинима администраторима семинара желим лијеп и успјесан наставак рада и ако бог да надам се да ћемо се и у скорије вријеме поново дружити."

са евалуације нов. 2012.

Учење са смислом

Запитаћете се можда чему опет прича на ову тему, с обзиром да смо већ говорили о чиниоцима и техникама успешног учења, што заправо и јесте основ учења са смислом, односно разумевањем. Ипак, сматрали смо да на ово свакако треба „утрошити“ још мало речи, јер постоји велики број ученика који учи механички, без смисла, и самим тим има потешкоће током школовања, а да не причамо о дугорочном задржавању градива или његовој употребној вредности у пракси. Понекад чак можемо приметити да се у одговорима неких ученика речи нижу потпуно неповезане смислом и да уопште не размишљају о томе шта то што изговарају уопште значи, а да су нека од најтежих питања која им можемо поставити: „Зашто је тако?“ или „Шта ти мислиш о томе?“ Чињеница је такође и то да у систему просвете свакако има оних који подстичу управо механички начин учења диктирајући лекције, захтевајући дослован начин репродуковања и оцењујући такав вид учења петицама. Када ученици науче да уче на одређен начин, то после није лако изменити, али није ни немогуће. Након што се подсетимо неких основа и смерница везаних за учење са смислом, надамо се да ћемо сви имати још шири спектар оруђа на које можемо упућивати своје ученике како би њихово учење било ефикасније.

Ако желимо да учење буде смислено, оно обично обухвата неколико фаза:

Понављање - овде притом не мислимо на дословно понављање и преслишавање, већ неки вид обнављања прочитаног или на други начин наученог, а који се заснива на неким од техника успешног учења (прављење подсетника или резимеа, превођење у други медиј, препричавање, прављење постера...)

Организовање - то што смо научили треба некако сместити у систем већ постојећег знања, сместити у одговарајућу категорију, „фијоку у глави“ и повезати са постојећим знањима.

Елаборирање - е овде ступају на снагу она два питања „„Зашто је тако?“ и „Шта ти мислиш о томе?“ То што смо научили треба преиспитати, размислити

Рекли су о семинару...

Веома лепо осмишљен семинар, са великим бројем примера применљивих у пракси. Такође најбољи он-лине семинар у коме сам учествовала. Честитке организаторима.

са евалуације нов. 2012.

да ли је то основано, какав је наш став према томе, анализирати, извести неке закључке везано за одређено научено градиво.

Као што можемо закључити, ове фазе захтевају заиста дубинску обраду градива, а она подразумева ангажовање комплексних менталних процеса што је свакако гаранција да ће нам научено дуго трајати и бити корисно у практичним ситуацијама.

Шта се пак дешава са градивом које одмах на почетку није баш лако организовати и елаборирати, које је некако теже разумети или нам једноставно ништа не значи и никако није предмет нашег интересовања и знатижеље те самим тим постоји већи ризик од бржег заборављања? Ово управо може бити случај код неких ученика када је реч о новим, стручним предметима, поделама, називима и сл. Овде ступају на снагу следећа правила за ефикасније учење:

- Повезати неповезано и пронаћи неки, било какав смисао
- Наћи добре асоцијације које ће нам помоћи да дозовемо градиво у сећање

Поступци који нам могу помоћи у реализацији претходних правила називају се мнемотехникама и служе лакшем и бржем запамћивању садржаја које бисмо иначе брзо заборавили. Уз ове технике и примену сазњања о чиниоцима и техникама успешног учења заиста остаје јако мало тога или баш ништа што се „мора“ учити „напамет“. Примери оваквих техника су следећи:

- **Организовање свих кључних појмова у једну реченицу или причу.**
Пример: Како брже и лакше запамтити врсте речи :Именице, заменице, глаголи, придеви, бројеви, прилози, предлози, везници, узвици, речце . Ево начина: Шефица Именица добила је заменицу која помоћу глагола врши стално исту радњу, тј. стално броји запослене и придаје им разне придеве, а како то ради? - онако како прилози описују. Она такође узвикује, стално изговара речцу не, даје предлоге за кажњавање, а за фирму и запослене се уопште не везује.
- **Проналажење разних искуствених асоцијација помоћу којих се градиво лакше дозове у сећање.**
Пример: Бој на Косову догодио се 1389. године - 1 вук и 3 прасета правили су журку, дошло их је још толико и ето нам друштанцета од 8 чланова, али журка није дуго трајала јер су у 9 сви отишли у крвет.
- **Употреба маште и стварање у глави менталних слика везаних за градиво које се учи**
Пример: Треба запамтити циклус раста неке пољопривредне културе - замишљамо себе на њиви како припремамо земљу, сејемо, заливамо, садимо, окопавамо, додирујемо, беремо..

и сл.

Једна од најинтензивнијих тежњи људских бића тиче се управо осмишљавања света у коме живимо и свих појава које он укључује. Ово је врло непосредно изражено код деце која углавном немају проблем са тим ни да питају „зашто?“ нити да осмисле одговор на исто питање. Не смемо дозволити да та тежња ослаби док одрастамо ни код нас самих ни код наших ученика. То ћемо постићи уколико ово што смо сазнали поставимо у оквир наставних ситуација које стварамо са циљем да буду подстицајне тако што ће захтевати креативност, истраживање, самосталност, примену знања, сарадњу, тако што ћемо градиво заснивати на што већем броју разноврсних примера, тако што ћемо атмосферу учинити позитивном, чак забавном.

Па сад на посао!

Проблеми у понашању ученика

Проблеми у понашању ученика

Изостајање ученика

**Рекли су о
семинару...**

Све похвале за избор
тема и ситуација.

са евалуације окт.
2012.

Пре само неколико година је усвојен нови Закон о основама система образовања и васпитања, а чланом 112. овог Закона је утврђено да ученик има обавезу да редовно похађа наставу и извршава школске обавезе. Међутим, овај Закон је донео промене по питању броја неоправданих изостанака који се толерише, као и измене у начину изрицања васпитних и васпитно - дисциплинских мера. Како се граница за изрицање мера повећала (у смислу да је број неоправданих изостанака који повлачи изрицање мере знатно већи), тако се и изостајање ученика значајно повећало. Веома често и сами ученици коментаришу Закон реченицом: „*Па кад нам је дозвољено што то не бисмо искористили*“.

Допуна Закона је мало смањила број неоправданих изостанака који повлачи изрицање мера, али се и даље велики број одељењских старешина сусреће са бројним проблемима у овој области. Сведоци смо да, осим оправданог изостајања ученика због болести или неког другог прихватљивог разлога, ученици веома често изостају са наставе и из бројних других разлога. Нпр. када се спремају за писмени задатак, контролну вежбу или усмено одговарање, ученици не долазе у школу по неколико дана, све док се добро не припреме како би добили добре оцене.

Може се приметити да у великом броју случајева родитељи у овоме помажу тако што им допуштају и правдају изостанке доносећи чак и лекарска оправдања иако деца нису стварно била болесна. Овде је у великој мери реч о ученицима који кампањски уче, тј. уче само када наставници оцењују и за њих се обично каже да „калкулишу“. Такође, велики је број и неоправданих изостанака, а може се рећи да их углавном имају ученици слабијег успеха који због своје неспремности не одлазе на часове, тј. "беже" са часова. Разочаравајућа је чињеница да, када се појаве на наредном часу, ови ученици опет долазе неспремни и свеједно добију јединицу. Није ретко да ученици са часова одлазе и због других разлога - незаинтересованости, досаде... јер би радије били на неком другом месту - у кафићу и сл. него на часу.

Иако су наставницима и школи донекле везане руке што се тиче законске регулативе везане за изостајање, ипак се не треба предати и не треба дозволити да оно иде у недоглед. Одељењски старешина треба пронаћи начине да се ученицима доскочи и да се проблем изостајања сведе на неку разумну меру.

Пре свега, и самим поштовањем и доследном применом ЗОСОВ-а (Закон о основама система образовања и васпитања), Закона о основној/средњој школи као и интерних правилника којима се регулише ова област од стране свих одељењских старешина, може се значајно утицати на смањење броја изостанака. Такође, искуства говоре да разговор и континуиран рад са ученицима и родитељима даје значајне резултате.

Смањењу изостајања веома доприноси и ако предметни наставници на својим часовима користе различите методе активног рада са ученицима, те тако унесу динамику и избегну монотонију у раду. Такође је веома битно не најављивати усмено испитивање јер оно треба вршити континуирано. Тако ученици не могу ескивирати искључиво часове испитивања јер наставник/наставница испитује сваког часа.

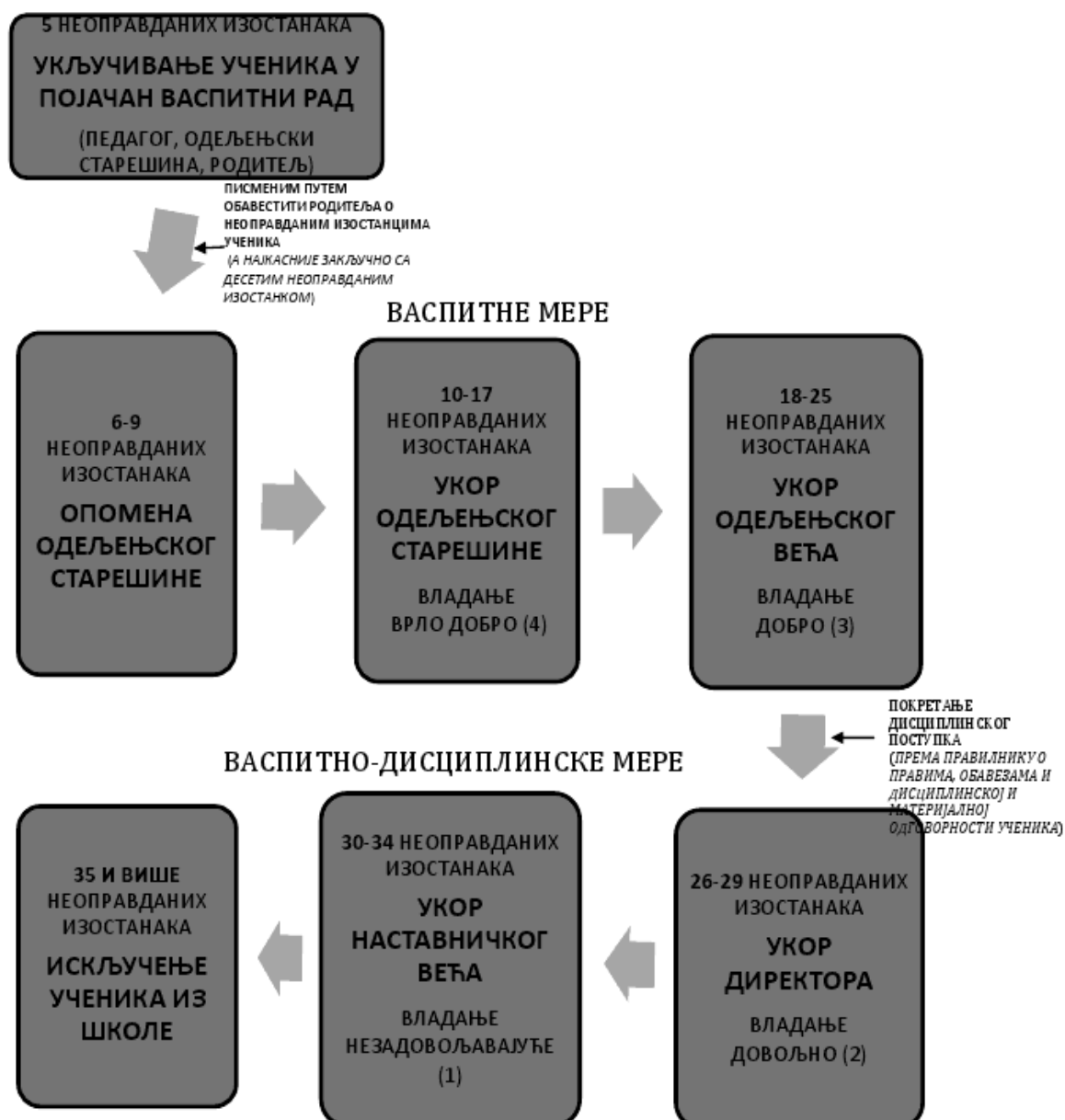
Рекли су о семинару...

Семинар је веома занимљив, знања стечена на семинару могу се успешно применити у свакодневном раду. Организација рада на семинару омогућује активно учешће свих учесника.

са евалуације нов. 2012.

Ево како могу да изгледају активности одељењског старешине када је у питању неоправдано изостајање ученика:

ПОСТУПАК ИЗРИЦАЊА ВАСПИТНИХ И ВАСПИТНО-ДИСЦИПЛИНСКИХ МЕРА УЧЕНИЦИМА ЗБОГ НЕОПРАВДАНИХ ИЗОСТАНАКА

Напомена: У току школске године се изриче васпитна или васпитно-дисциплинска мера, а закључна оцена из владања се утврђује на крају првог и другог полугодишта.

Одељењски старешина разговором са ученицима, али и са њиховим родитељима, треба да укаже на негативне последице било неоправданог било оправданог, али намерног изостајања деце са наставе. Ученик који изостане са наставе губи континуитет у учењу те му је потребно време да се прилагоди и уклопи у школски рад, те посебне користи од изостајања у ствари и нема.

У случају да је у одељењу изражен проблем изостајања са наставе, одељењски старешина треба кроз различите радионице да укаже на негативне ефекте изостајања и позитивне ефекте присуствовања часовима и редовног долажења на наставу. Похађањем школе, односно кроз учење и рад стичу се неопходна знања, развијају различите способности и компетенције неопходне за живот и рад у будућности. Потребно је ученицима указати да својим школовањем напредују као људи те ће када одрасту бити цењени због свог знања, да ће умети и бити спремни да помогну другима и ухвате се у коштац са проблемима на које ће наилазити у свом животу.

Рекли су о семинару...

"Јако сам задовољна овим семинаром. Сматрам да су теме које су обрађене прикладне, све што сам научила могу да применим у пракси. Заиста имам само речи хвале.

До неког следећег дружења!
Срдачан поздрав!"

са евалуације нов. 2012.

(Не)дисциплина на часу

Рекли су о семинару...

Хвала на свему.
Најлепши и најтоплији поздрав из Прибоја. Желим Вам свима добро здравље и много успеха у Новој години.

са евалуације дец.
2012.

У последње време се све више говори о недисциплини ученика у медијима, жутој штампи, на различитим форумима и сајтовима на Интернету. Поставља се питање да ли постоји заиста тако велики проблем или нам се то само чини? Све чешће чује се коментар просветних радника како је свака нова генерација ученика све „гора и гора“ по свом понашању. **Има ли ту истине?**

За обављање било каквог посла, па и учења, неопходна је дисциплина. Она је претпоставка за успешно учење. У одељењским колективима често има ученика који испољавају неадекватно понашање или су недисциплиновани на часу. Може се десити да баш због тога и не буду прихваћени од стране одељењског колектива. Недисциплинован ученик ремети час, те наставник, користећи време за смиривање ученика и стално опомињање њега, не може да оствари постављене циљеве часа. На крају једног таквог часа не могу бити задовољни квалитетом наставе нити ученици нити њихов наставник. Решавајући проблем дисциплине, који често може да одузме и већи део часа, угрожавају се ученици који су заинтересовани за наставу. Управо они који и желе нешто да науче на овај начин највише губе. Родитељи недисциплинованих ученика су често на страни своје деце те одобравају овакву врсту понашања. Има и родитеља који су немоћни да утичу на своје дете. Ту наступа одељењски старешина који треба да кроз саветодавни рад са родитељима, али уколико је потребно и уз помоћ педагошко-психолошке службе, помогне родитељима, да уз заједничку сарадњу и напор ублаже па и реше проблем недисциплине и ремећења рада на часу.

Да ли је ученик који прича на часу, окреће се и прави буку недисциплинован ученик или је можда то ученик који има неки проблем и на овај начин жели да скрене пажњу на себе? Можда је реч о ученику који показује слабији успех од других те никада не добије похвалу за свој рад и труд, ученик који својим непристојним понашањем „тера“ наставнике да обрате пажњу и на њега и да изговоре његово име макар и у негативном контексту. Можда је то ученик који има породичне проблеме које не може сам да реши па се нада да ће га неко питати шта се то са њим дешава и озбиљно поразговарати са њим. Ученици често прихватају одељењског старешину као неког свог коме могу да се повере. Понекад када имају неки конфликт са својим родитељима желе да им неко неутралан помогне у решавању тог конфликта. Могуће је и да ученик има

Рекли су о семинару...

Све похвала за концепт семинара, организацију и водитеље. Обезбеђено нам је таоријско знање, провера истог, али и примери из саме праксе. Учесници имају увид у свој рад и раде темпом који им одговара. Презадовољна сам.

са евалуације дец.
2012.

проблеме са вршњацима или проблем са неким друштвено неприхватљивим понашањем, те не жели или се можда боји да са родитељима о томе поразговара. Можда су то само деца која нису васпитана на начин да схвате да такво њихово понашање омета друге ученике и наставника у раду и није друштвено прихватљиво. Управо ови ученици не схватају да највише штете од оваквог понашања имају они сами јер остварују слабија постигнућа у школи.

Често се поставља питање шта са ученицима који ометају наставу? Шта предузети? Да ли их треба кажњавати? Шта је најбоље урадити? Од умешности и способности наставника да се носи са овим проблемом зависиће и ток часа. Потребно је недисциплину сасећи одмах у зачетку, не дозволити да узме маха.

Увек треба хвалити добру атмосферу за рад на часу када год она буде присутна. Уколико ипак има наговештаја да ће ученик бити недисциплинован може се и невербално реаговати нпр. строжим изразом лица, подизањем висине гласа, одмахивањем главом и сл. Ако невербална реакција наставника не да резултате битно је остати прибран, не реаговати бурно, дубоко удахнути и смирити се.

Опомињањем ученика да ћути, да не омета друге ученике у раду се само скреће пажња на неприкладно понашање које ће се само за кратко време поправити. Дугорочно гледано неће дати ефекта јер ће се недисциплинован ученик навићи да буде редовно опомињан за своје понашање.

Увођењем казни за непримерено понашање попут избацивања ученика са часа, слањем на разговор код педагога, психолога, уписивањем у напомену, испитивањем, обавештавањем родитеља и сл. (неке од наведених су забрањене законом, а углавном их примењује „немоћан“ наставник односно наставник који не може или не уме да другачије успостави ред на часу) наставник ће само наљутити ученике и они ће га сматрати особом која не уме да изгради квалитетан однос са ученицима већ гради ауторитет кажњавањем.

Наставник може прибећи и систему награђивања и кажњавања, где ће се осим санкционисања за неадекватно понашање вршити и награђивање уколико је понашање ученика прихватљиво и адекватно (нпр. похвалити ученика код родитеља, донети бомбоне за цело одељење ако се дуже време лепо понашају...). Овај начин реаговања даће ефекта јер се ученик условљава да се понаша на начин који наставнику одговара. Међутим, ученик на овај начин неће схватити због чега је његово понашање непримерено и социјално неприхватљиво. Превише похвала може да доведе до презасићења, те и са похвалама треба бити пажљив.

Рекли су о семинару...

Најсадржајнији, најстручнији семинар који сам похађала.

са евалуације дец. 2012.

Пре свега, треба **поразговарати** са учеником, јер често ученици који имају проблем са дисциплином имају и различите разлоге за такво понашање. Разговор са одељењским старешином о проблемима који га муче и покушајем да се проблеми разреше, ученик ће схватити да је његовом одељењском старешини стало до њега самог, а не само до његовог понашања, да је реч о брижној особи пуној разумевања која жели да помогне.

Уколико се ово понашање понавља, одељењски старешина треба да обавести родитеља, укључи ученика у појачан васпитни рад активностима у оквиру одељењске заједнице, стручним радом одељењског старешине, те ако нема позитивних промена у понашању укључити и педагога, психолога, посебне тимове, а ако је потребно и одговарајуће установе социјалне, одн. здравствене заштите (ЗОСОВ, члан 113. одговорност ученика). Одељењски старешина треба да **васпитни рад са учеником** усмери тако да сам ученик процени да ли је његово понашање прихватљиво, који су узроци таквог понашања и које су последице. Такође, потребно је ученику помоћи да пронађе могуће алтернативне начине поступања у ситуацијама које доводе до недисциплинованог понашања. Само уколико ученик постане свестан своје грешке и жели да је исправи, он се налази на добром путу да своје понашање позитивно промени. Вероватно му то неће одмах поћи за руком јер ће понекад бити потребно извесно време да дође до промена у понашању на боље. Разговор са одељењским старешином треба да усмери ученика да покуша да пронађе другачији начин реакције на ситуације које узрокују његово непримерено владање.

Закључак:

Одељењски старешина, пре свега на часовима одељењског старешине и одељењске заједнице, треба да ради стално на **утемељењу моралних вредности код ученика**, утиче на њих да формирају свој **став о потреби дисциплинованог понашања и његовој контроли** како би оно било социјално прихватљиво. Због тога је потребно стално **усавршавање наставника и у области васпитног рада** са ученицима али **и у области комуникације** јер наставницима често недостају вештине успешне комуникације. Наставник треба да контролише ситуацију на часу и не дозволи да се ученици отму контроли, али и да контролише сопствено понашање и не реагује бурно у случају непримереног понашања ученика.

Ако боље размислимо и сетимо се наших успешних ученика који освајају бројне награде на такмичењима, ученика који су вољни да са нама сарађују на часовима, ученика који радо узимају учешће у ваннаставним активностима, који веома радо помажу вршњацима у учењу, који се одазивају на наш позив да нам помогну када затреба, да ли се може рећи да су ученици све „гори и гори“

и да су све недисциплинованији? Наравно да има и недисциплиноване деце, али никако не смеју да се забораве и деца која су лепо васпитана, деца која су пуна разумевања, деца која постоје у одељењском колективу и којој би требало поклањати више пажње и времена.

Одељењски старешина осим о недисциплинованој треба да поведе рачуна и о срамежљивој, повученој, сувише тихој деци која такође имају неке своје проблеме, али на њих не реагују недисциплином већ својом пасивношћу и повученошћу. И овој деци је потребан разговор, а уједно им прија похвала као подстицај да постану активнији у вршњачком колективу.

Насиље

Пуно се данас прича о насиљу и та тема је свуда присутна јер се увиђа да је проблем насилног понашања људи попримио заиста озбиљне размере. Услед тога, ми имамо утисак да све знамо о насиљу, а посебно о физичком насиљу, чије последице су обично лако уочљиве и препознатљиве. Углавном је познато да се насиље дели на:

1. **занемаривање** - када нека особа не чини оно што би требало да чини како би одржавала и подржавала физички и психички развој и потребе друге особе о којој је дужна да се стара
2. **злостављање**
 - **физичко** - ту спадају понашања која угрожавају телесни интегритет неке особе, а која се могу вршити помоћу делова тела или пак неких предмета услед чега постоји могућност настанка телесних повреда или се заиста настанак повреда и догоди (ударање, шутирање, штипање, чупање, гурање...)
 - **психичко/емоционално** - ту спадају понашања која угрожавају психички интегритет и развој неке особе (вређање, искључивање, исмевање, игнорисање, имитирање, застрашивање, претње...)
 - **сексуално** - ту спадају сва понашања која имају сексуалну конотацију, а којима се нека особа излаже без добровољног пристанка или којима се излаже дете (од опсцених телефонских позива, приказивања фотографија сексуалне садржине, као случајног додиривања, преко приказивања иначе покривених делова тела, па све до најекстремнијих облика попут силовања, обљубе над малолетним и немоћним лицем, инцеста и сл.)

Најекстремније видове насиља лако препознајемо, али шта се дешава са понашањима за која нисмо сигурни да ли да их сврстамо у насиље? На пример, уколико чујемо да је неки родитељ казнио своје дете тако што је држао његову ручицу на рингли шпорета, категорички ћемо рећи да се ради о страшном злостављању, али ако чујемо да је родитељ преко пелене по задњици “окрзнуо” свог двогодишњака зато што је кренуо да стави ексер у утичницу, наићи ћемо на подељена мишљења - неки овај поступак неће сврстати у насиље, док други свакако хоће, али заиста ће мали број особа придати родитељу тог детета епитет “злостављача”. Такође, када људи опсују неку

другу особу, неки од њих уопште не сматрају да је то вид насиља. **Који критеријум да користимо да бисмо насиље препознали као такво?**

Заправо, насиље се веома лако препознаје када желимо да размишљамо о њему - свако наше понашање које на било који начин прелази личне границе неке особе и она нам на неки начин даје до знања да то не жели или да јој то не прија јесте заправо насиље. Када су у питању деца или особе са сметњама у развоју, овај услов давања до знања да особа то не жели не мора бити испоштован да бисмо нешто сврстали у насиље, јер с обзиром да над поменути категоријама особа имамо моћ, може лако доћи до манипулације и самим тим и насиља. Дакле, уколико покушавамо да се нашалимо са колегицом и она нам наговести да јој шала не прија, а ми и даље настављамо са истом - вршимо насиље. Уколико без претходног договора и одобрења читамо СМС поруке у туђем телефону - вршимо насиље.

Осврнућемо се мало детаљније на два поменута типа насиља - **емоционално** и **сексуално** из следећих разлога:

- последице емоционалног насиља као и његово постојање нису баш тако лако “доказиви”, па је ту најнесигурнији терен по питању тога да ли да нешто сврстамо у насиље или не.
- о сексуалном насиљу се не зна довољно и на њега се не обраћа довољна пажња зато што је и даље својеврсна “табу” тема, нешто над чим се згражавамо, о чему одбијамо да размишљамо и за шта сматрамо да то не може да се деси у нашем окружењу и да то раде неки тамо “болесни” људи.

Рекли су о семинару...

Семинар је сјајан, један од најбољих који сам до сада похађала!!!

са евалуације дец. 2012.

Рекли су о семинару...

Било је крајње инспиративно бити учесник на овом семинару. обновили смо нека можда мало заборављена знања, лепо се дружили и размењивали искуства. Само тако наставите. Срдачан поздрав

са евалуације дец. 2012.

Емоционално насиље

Као што смо напоменули, емоционално насиље је тип насиља који је врло тешко доказати. На пример, емоционално насиље особа може доживљавати и “само” на основу погледа. Нажалост, овај вид насиља може имати посебно тешке последице по личност, посебно ако је особа њему изложена током дужег временског периода. Током свог рада више пута смо чули изјаве налик следећој: **“Па више бих волела да ме отац лепо удари, него да данима не говори са мном и да ме онако страшно гледа.”** Путем вршења емоционалног насиља особа ствара атмосферу у којој лако може имати контролу над особом над којом жели, а управо то и јесте циљ. Та атмосфера је за жртву насиља изузетно непријатна и мучна. Особа која трпи насиље постаје несигурна, има велики недостатак самопоуздања, застрашена је, налази се у неизвесности, понекад је чак и агресивна када не уме да на други начин изађе на крај са осећањима кривице и неподобности која јој се намеће итд.

Емоционално насиље је данас свуда распрострањено, а полако се дефинишу и неки његови посебни видови (нпр. мобинг, као психичко насиље на радном месту). Ми као наставници, с обзиром да јесмо у позицији моћи, као одрасли и као запослени на месту где деца зависе од нас, морамо посебно да поведемо рачуна о овој теми.

Нажалост, у просвети има пуно примера психичког насиља над ученицима. И, без обзира што ће неко можда рећи: **“Па ми смо ти који су данас угрожени од ученика, родитеља...”**, важно је да ми најпре поведемо рачуна о свом понашању. Верујте, примери психичког насиља над ученицима од стране нас, запослених у просвети, нису нимало ретки. Не смемо дозволити губитак самоконтроле. Можемо ми бити и љути, и разочарани и огорчени, али не смемо себи дозволити изјаве попут: **“Павловљев пас је паметнији од тебе”**, застрашивање, претње: **“Само ти таласај, ову јединицу нећеш тако лако поправити”** и сл. И то не зато што је *“то данас забрањено”* и зато што *“неко може тужити мене и школу”*, или зато што мислимо да *“тој размаженој незналици неће ништа фалити од једне моје изјаве”*, већ зато што на то немамо право, немамо право да на било који начин угрожавамо друге особе!

Рекли су о семинару...

Семинар је организован тако да не оптерећује учесника, већ да му помогне да уради све што у времену које њему одговара. Захвална сам на томе, пре свега. Желим да у будућности што више оваквих семинара буде доступно већини мојих колега.

са евалуације дец. 2012.

Сексуално насиље

Када је реч о сексуалном насиљу, ово је врло опширна тема о којој је потребан посебан семинар, али покушаћемо да скренемо пажњу на најбитније ствари. С обзиром да радимо са децом и младима имамо велику одговорност и дужни смо да о овоме знамо. Запамтимо следеће:

- сексуално злостављање и деце и младих и одраслих особа се дешава, не можемо се заваравати да је другачије. Може се дешавати свуда и не дешава се само неке тамо ко је по нечему “предодређен”, већ се може дешавати у нашем блиском окружењу, људима које знамо и који су нам блиски
- када почнемо да се згражавамо, запањујемо, држимо за стомак и запушујемо уши када чујемо да је неко дете сексуално злостављано, треба само да помислимо како је том детету које то преживљава па ћемо схватити да је потпуно небитно то што је нама “мука” и што нам је “страшно да о томе слушамо” и да то свакако није разлог да се претварамо да то не постоји.
- ако кажемо да су починиоци сексуалног злостављања неки тамо “болесни људи”, ослободили смо их одговорности, у смислу да су “они су болесни и не знају шта раде”. Они јако добро знају шта раде и по свему су особе као и све друге осим што очигледно сматрају да имају право да повређују друге, а за то су, сложићете се надамо се, мизерно кажњени.
- починиоци сексуалног насиља нису тамо неке “непознате чике и тете”, већ су то углавном особе које су детету познате и у које дете има поверења (чланови уже и шире породице, породични пријатељи, наставници и сл.). Слично је и код одраслих особа.
- иако се ово запажање односи на све типове насиља, код сексуалног је оно најупечатљивије: сексуално насиље је на неки начин родно одређено - починиоци су у већем проценту особе мушког рода, док су особе женског рода у већем проценту оне које трпе насиље. Ово свакако не значи да су сви мушкарци лоши, а све жене крхке, нежне и fine, овде не подржавамо стереотипе, већ ова правилност треба да нам илуструје да је насиље питање моћи. Да ли ће нека особа вршити насиље или не, то је ипак избор и зависи од саме особе била она мушког или женског рода, али оно што смо управо покушали да појаснимо, ако парафразирамо значи - уколико тако изабери, мушке особе имају “бољу позицију” да насиље чине.

Детаљније о сексуалном насиљу можете се информисати на <http://www.incesttraumacentar.org.rs/>

Узроци и механизми настанка насиља

Шта се то заправо дешава па људи веома лако почну да прибегавају насилним моделима понашања?

Размотрићемо неке од могућих узрока.

- У нашем окружењу сасвим ретко се нуде модели за ненасилно решавање конфликта. О томе је већ било мало речи у одељку о конфликтима.
 - Наше друштво, насупрот реченом у оквиру претходне тезе, нуди прегршт насилних модела понашања, на сваком кораку. Зашто насилни модели понашања опстају? Па одговор је врло једноставан: **зато што људи који се понашају на такав начин ретко сnose било какве последице, или пак сnose позитивне последице.**
 - Код малог броја људи постоји тежња да посвећују пажњу свом унутрашњем свету, заправо својим осећањима која су за нас веома важни сигнали, а које ми упорно потцењујемо као знак слабости. Ако се не бавимо осећањима онда не можемо развити ни прихватљиве механизме за излажење на крај са интензивним осећањима која нас понекад преплављују, посебно негативним (о овоме је било речи код блока о адолесценцији и агресивности)
 - Уколико се нађемо у позицији ауторитета и осетимо да имамо моћ НАД неким, то је врло заводљива позиција за чињење насиља и треба имати добру самоконтролу како бисмо се томе одупрли. Не каже се узалуд у нашем народу да можемо видети какав је неко у ставри тек кад му дамо моћ или власт. Дакле овде важи она изрека: **“Може ми се!”**
 - У неким културама се промовише насиље (наша је једна од њих) у смислу да се избегавање истог сматра слабошћу и кукавичлуком, посебно код особа мушког пола.
 - У нама се јавља инстинктивна потреба да се бранимо када осећамо да смо нападнути. Е сада је овде добро питање - зашто тако често осећамо да смо нападнути? Довољно је да нам неко упути критику, да нас опомене или да нам се нађе на путу и ми смо већ страшно нападнути! Механизам овде је следећи:
 - **Ти чиниш да се осећам лоше. ----- То што се осећам лоше ме љути. ----- Ти ме љутиш!**
 - Ето “разлога” зашто нас, на пример, неки несавесни возач који нас умало не прегази на пешачком прелазу тако “сочно” псује и просто би нас измлатио кад би могао! Наравно, јасно је да овде није реч о зрелом механизму.
 - Праг толеранције на фрустрације је некако низак код великог боја људи, а тиме се смањује и простор за самоконтролу. Ето нам “разлога” зашто деца на тобогану у паркићу буквално прескачу и гурају једна другу, зашто ученик виче на часу и лупа вратима када му се саопшти да је добио лошу оцену и сл.
- Борба против насиља је далеко од једноставне, лаке и краткотрајне. Да би била иоле успешна ваљало би да се заснива на следећим поставкама:
- систематско васпитање против насиља “од малих ногу”
 - повећање “понуде” ненасилних модела понашања и позитивних последица истих
 - санкционисање негативних модела понашања

Насиља има свуда и има га и у систему просвете, у школама, и то није и не сме бити “табу” тема. То морамо прихватити. Као што смо могли уочити у примерима у видео клипу са новинским насловима, оно се у контексту школе може одвијати на следећим релацијама односно смеровима:

1. ученик - ученик
2. ученик - наставник
3. наставник - ученик

Веома смо склони да пораст насиља у школама приписујемо различитим “кривцима”. Посебно су интересантне изјаве поводом случајева насиља ученика над наставницима: “Па наравно да је тако кад су ученици данас заштићени као муфлони”, “Криво је време”, “Крив је систем ...” Тачно је да морамо пронаћи “кривце” да бисмо могли да делујемо на узроке, али главно питање за нас је шта ми запослени у просвети ту можемо учинити. Можда нам следеће смернице могу мало помоћи:

- самоконтрола - и ми смо људи и понекад нас обузме силан бес, али неке грешке попут увреде ученика или физички насртај на ученика су једноставно недопустиве. Јачање самоконтроле је јако важно и због нас самих, али и због давања позитивног примера нашим ученицима
- не смемо допустити да нас заведе позиција ауторитета: “Може ми се, ја сам наставник, сад ћу ја њему/њој показати ко коси, а ко воду носи” . Важно питање: како реагујемо у случају “удара” на ауторитет?
- јасно постављање граница - треба да се зна шта се сме, шта се не сме, какве су последице кршења правила, шта очекујемо, а шта се може очекивати од нас. Кад границе поставимо, од њих одступамо једино у случају да имамо јако добро и аргументовано образложење - ученици онда могу заиста да се ослоне на нас, да се осећају сигурно и да нам верују.

Ево још неких смерница и предлога како да олакшамо решавање проблема насиља или пак спречимо њихову појаву у конкретним ситуацијама у пракси:

1. Ученик чини насиље:

- тражити узрок - у складу са узроком бирамо решење
- понудити и награђивањем и похвалама подстицати другачије моделе реаговања на фрустрације
- дефинисати и примењивати адекватне санкције - поред васпитних и васпитно-дисциплинских мера, ту се могу наћи још и додатни домаћи задаци, друштвено-користан рад у школи и сл.
- сарадња са родитељима - нужна је да би се проблем у потпуности решио, међутим, у пракси понекад постоји проблем јављања подршке насилним моделима понашања од стране родитеља

- упућивање и подстицање одговорности за сопствене поступке и живот - тражење “криваца” не вреди
- јавна расправа у одељењу
- подстицање позитивне атмосфере и међусобног уважавања
- стварање такве атмосфере да деца сама не прихватају и искључују, а не фаворизују оне који чине насилне облике понашања

2. Наставник чини насиље:

- сваки наставник мора имати основна психолошка и педагошка сазнања (и то не само на папиру!)
- обуке о самоконтроли и побољшању комуникације
- озбиљне санкције (пример: чланови 44. и 45. ЗОСОВ-а)
- јавна расправа у колективу
- повремено преиспитивање сопственог рада и употпуњавање сазнања и праћење корака генерација које долазе - на овај начин стичемо сигурност у себе, а када смо сигурни у себе мање ћемо се осећати нападнутима у разним ситуацијама
- без тражења “криваца”

За крај, подсећамо на следеће:

- Када људи дискутују о насиљу, можемо чути и коментар: “Јао, па данас људи упражњавају насиље због ситница”, као да то значи да је у случају крупних разлога насиље оправдано. Овде морамо нагласити једну веома, веома важну истину:
- За насиље је увек и једино одговоран онај ко га врши и изговор: **“Он/она ме је изазвао/изазвала никада не стоји!”** Насиље је избор.
- Можемо разумети подлогу насилног понашања, али не и оправдати. Кад престанемо да оправдавамо различите насилне поступке, своје и туђе, биће то један од првих и важних корака у борби против насиља.
- Школе и предшколске установе, односно запослени у њима, морају бити сигурни у погледу приоритета њиховог рада!

ЛИСТА МЕТОДА ЗА РАД НА ЧОС-У

ЛИСТА МЕТОДА ЗА РАД НА ЧОС-У

<i>Назив методе/технике</i>	<i>Кратак опис</i>	<i>Особина методе</i>
<i>Ланчане пантомиме</i>	<p>Варијација “глувих телефона” само помоћу невербалне комуникације.</p> <p>Ученик пантомимом објашњава појам или ситуацију другом ученику. За то време остали ученици су окренути леђима или су ван учионице и не виде пантомиму. Затим се само трећи ученик окреће и њему приказује други, док су остали и даље окренути. И тако до краја.</p>	<p>Илуструје важност ослањања на извор комуникације и уздржавања од додавања значења.</p>
<i>Игра гласина или препричавање приче</i>	<p>Наставник одабира групу од неколико ученика који излазе ван просторије. Затим издваја једног ученика којем пред осталим ученицима прича комплексну причу. Овај ученик ову причу такође пред осталим ученицима препричава наредном ученику (који је био ван просторије приликом првог причања). Тај ученик препричава наредном ученику итд.</p> <p>Довољно је да се оствари неколико (3-4) препричавања.</p>	<p>Добро илуструје утицај субјективности на садржај комуникације кроз попуњавање празнина, намерног или ненамерног избацавања или убацивања делова почетне верзије приче. Добро је повезати са темом гласина и трачева.</p>
<i>Стрипови у наставцима</i>	<p>Дата је почетна ситуација у стрипу, а ученици треба да доцртају и реше конфликт, побољшају комуникацију и слично.</p>	<p>Стрипови су веома корисно средство учења због пружања информација о невербалној комуникацији актера. Такође поспешују памћење због сликовитости, понекад комичности и сл.</p>
<i>”Team building” игре</i>	<p>Различите игрице које подразумевају рад у групи, а које поспешују изградњу тима. Нпр. игре без граница са повезом на очима, игра асоцијација, и сл.</p>	<p>Кроз различите игрице кроз које стално другачије распоређујемо ученике по групама учвршћујемо сарадњу, подстичемо однос поверења и сл</p>

<p>Вајар и глина</p>	<p>Ученици раде по групама. Један од њих је вајар и он “прави скулптуре” тако што намешта остале чланове групе у одређене положаје тако да они сликовито представљају различите ситуације из области међуљудских односа, а у зависности од конкретне теме - извињење, сукоб, насиље и сл. На крају се организује изложба и дискусија о скулптурама.</p>	<p>Наглашава значај невербалне комуникације.</p> <p>Подстиче интензивнију употребу положаја тела и простора као средства комуникације.</p>
<p>“Топли чупавци” и “хладни боцкавци” или “зидови” и “мостови”.</p>	<p>Ученици треба да излистају речи или реченице које су део свакодневне комуникације, а које имају позитиван контекст и пријају особи (“топли чупавци”) или пак негативан контекст и критикују или вређају особу (“хладни боцкавци”). Задатак може бити да на крају једни другима деле “топле чупавце”. Може се донети правило да су “хладни боцкавци” забрањени на часу.</p> <p>За старији узраст, алтернатива је да ученици као заједнички рад нацртају мост помоћу исписивања речи које повезују људе, а потом нацртају зид помоћу исписивања речи које раздвајају и међусобно дистанцирају људе.</p>	<p>Упоредивањем позитивне комуникације са топлим чупавцима и мостовима, а негативне са хладним боцкавцима и зидовима ученици стичу бољи увид у последице које начин комуникације има на међуљудске односе.</p>
<p>Миш, чудовиште, мислилац</p>	<p>Ученици уче да препознају и вежбају комуникацију која је нападачка (чудовиште), повлачећа (миш) или самопоуздана /асертивна (мислилац). Може се реализовати тако што се да списак различитих реакција на неку ситуацију, а задатак ученика је да препознају да ли је изговара миш, мислилац или чудовиште. Такође, може се реализовати и у комбинацији са игром улога тако да ученици одигравају ситуације са припремљеним реакцијама, или пак тако да ученици добију задатак да сами осмисле реакције на неку</p>	<p>Ова метода омогућава поређење између три најзаступљенија начина реаговања у ситуацијама када су нам потребе угрожене и јасно илуструје шта од понуђеног је једини исправан начин реаговања у међуљудским односима.</p>

	ситуацију тако да одговарају мишу, чудовишту или мислиоцу.	
Игра улога	За игру улога је потребно осмислити ситуацију и улоге за неколико ученика у одељењу. Група ученика (или неколико парова) добија картице са описом сопствене улоге. „Глумци“ имају на располагању мало времена за припрему, а затим глуме. Након завршетка игре следи изношење утисака од стране учесника и од стране посматрача.	Метода је веома корисна за постизање разумевања ситуације из другог угла, разумевања да постоје и другачија мишљења и ставови од наших. Такође, игровни аспект ове методе упечатљив је за посматраче и поспешује памћење.
Заједнички цртеж	Ученици подељени у групе или парове треба да на папиру нацртају неку слику заједно (нпр. неку животињу и слично), али да при том не смеју да разговарају.	На овај начин до изражаја долази невербална комуникација између ученика.
Израда плаката	Обезбедити групама ученика довољно материјала (фломастери, папири у боји, новине, часописи, лепак, маказе...) за израду плаката на одређену тему (нпр. правила добре комуникације) или за више тема (нпр. конфликти, толеранција, добра комуникација, правила понашања...).	На визуелан и креативан начин ученици представљају тему. Рад у групи развија сарадњу и тимски рад. Често се деси да се повучени ученици који не доминирају у разговору наметну и истакну у групи као вође.
Разговор писањем	На више столова су распоређени плакати са по једним питањем или темом (нпр. другарство у мом одељењу..., када ми треба помоћ..., моје одељење..., свађа у мом одељењу, зашто нисмо јединствени? итд.). Ученици ходају око плаката и уписују своје мишљење о теми и/или коментаришу нечији туђи запис. За то време нема разговора. Следи дискусија о садржини плаката.	Врло често је лакше написати сопствено мишљење него га изговорити пред одељењем. На овај начин ће можда испливати проблеми који до тада нису били наглас изречени.
Brainstorming (олуја идеја)	Ученици попуњавају картице са одговорима на неко питање (нпр. Шта ми смета у току разговора, које су одлике добре комуникација ...). Следи дискусија и нпр. усвајање правила комуникације у одељењу, прављење плаката са правилима добре комуникације итд.	Омогућава брз преглед асоцијација које ученици имају на одређену тему и пружа добар почетни импулс за даљу обраду.

Кутија за предлоге, идеје, жалбе	Периодично у кутију ученици убацују папериће са предлозима, идејама или жалбама везаним за комуникацију у одељењу. Написано се разматра у пленуму уз унапред договорена правила комуникације.	Прилика да и стидљивији ученици искажу своје мишљење и да се слободније искажу евентуалне критике, жалбе и негативни коментари.
Од текста до табеле	Након прочитаног и обрађеног текста, задатак ученика јесте да израде табелу у коју ће унети кључне појмове, њихова објашњења, примере, наћи област примене и сл.	Подстиче ученике да анализирају градиво, издвајају битно од небитног и праве преглед градива
Учење по станицама	Ученици по станицама или етапама обрађују поједине делове целине, а не могу прећи на наредну станицу уколико не савладају претходну. Пример: 1. станица - увид у целину, истицање важности изучавања дате области 2. станица - организација у важне сегменте 3. станица - повезивање детаља са сегментима којима припадају 4. станица - израда резимеа	Помаже у организацији градива; може обезбедити боље осигурање знања услед инструкције да ученици не прелазе на наредни ниво док не савладају претходни; поступно уводи ученике у проблематизовање градива
Израда пројекта	Ученицима се појединачно или у групи задаје одређени задатак, обезбеђују се консултације и помоћ при изради. Њихов задатак је да осмисле и испланирају активности, као и да их спроведу и на крају евалуирају. Изабрана тема треба да буде комплексна, али и интересантна јер подразумева значајно ангажовање ученика.	Подстиче на самосталност у раду, захтева лични план организације времена, утиче на развој сложенијих менталних процеса као што су анализа, планирање, евалуација.
Техника “Важно и хитно”	Ученици вежбају да неке своје планиране активности распореде у неко од четири поља у матрици	Упућује ученике да одреде своје не само дневне, недељне... већ и животне приоритете, утиче на побољшање вештина

	важно		неважно	организације времена
	<i>хитно</i>			
	<i>није хитно</i>			
<i>Израда и контрола спровођења личног плана за период од недељу дана</i>	Ученици праве лични план активности за период од недељу дана са роковима и сатницом. Уколико успеју да реализују све у складу са планом, следи договорена награда.		На овај начин подстиче се развијање радних навика, као и побољшање вештина организације времена.	
<i>“Истраживачи”</i>	Ученицима се постави неки почетни истраживачки задатак или проблем, а потом они трагају по литератури, интервјуишу људе, посматрају околину и покушавају да нађу информације које ће им помоћи да реше проблем. Наставник даје сугестије које олакшавају трагање.		Ова метода такође подстиче самосталност у раду, негује снажљивост, креативно мишљење, захтева повезивање искустава... Такође, забавна је за ученике јер има игровни карактер.	
<i>Мапе ума</i>	Ученици самостално или у групама графички приказују структуру неке теме. Полази се од кључног појма који се даље грана. Пожељно је користити цртеже, симболе и друге визуелне приказе појединих појмова.		Подстиче на анализу, олакшава увиђање односа између кључних појмова, олакшава разумевање структуре, поспешује памћење јер уноси визуелну димензију.	
<i>Постављање питања</i>	Након обрађеног градива ученици самостално израђују листу питања везаних за дато градиво и постављају их осталим ученицима.		Подстиче на анализу, упућује на раздвајање битног од небитног.	
<i>Израда резимеа</i>	На основу датог текста ученици самостално праве кратак резиме, по тезама или у виду текста.		Подстиче на анализу, упућује на раздвајање битног од небитног.	
<i>“Објашњавам детету”</i>	Кроз ову технику, оно што је ученик научио треба да упрости и објасни малом детету.		Захтева извлачење суштине градива и њено представљање на један разумљив и применљив начин. Омогућава дистанцирање од сопствене тачке гледишта.	

Заузми одстојање	У циљу испитивања односа према учењу, у средину учионице се ставља неки уџбеник, а ученици заузимају одговарајуће одстојање. Након тога образлажу свој положај.	Добра метода за утврђивање проблема и тешкоћа у учењу.
Расподела времена	Ученици круг и траку од папира са 24 подеока расподељују према активностима у току дана (спавање, учење, школа, излазак...). Упоређују се резултати у утврђују проблеми.	Подстиче на анализу, омогућава лакши увид у могуће проблеме организације времена захваљујући графичком приказу, утиче на постизање успешније организације времена.
Наставити реченицу	Ученици требају да наставе започету реченицу. Нпр. "Када учим, ја...", "Учење је...", "Тестови су за мене ...", и сл.	Метода је добра као увод у тему јер може открити проблеме и став појединаца према учењу.
Гостовање	Позива се гост - стручњак из области. Ученици имају задатак да осмисле питања која ће бити постављена. Нпр. за тему учења или организације времена гости могу бити школски педагог, психолог, ђак генерације, успешан спортиста и сл.	Омогућава ученицима да продубе знања из одређених области, издвоје оно што им је нејасно или пак јако интересно, разумеју другачије начине посматрања одређених проблема...
Позориште у заједници	Ученици креирају мини представе (у трајању од 10-ак, 20-ак мин) на тему насиља или проблема младих и сл. и одигравају их на местима где се окупља публика којој желе да се обрате (школско двориште, градски трг и сл.)	Кроз осмишљавање мини представа на тему насиља ученици се удубљују у проблем насиља, а кроз то шаљу важне поруке осталим ученицима и заједници
А,Б,Ц метода	Наставник испише слова абецеде на табли, а ученици наводе неке разлоге изостајања који почињу сваким од наведених слова, или пак асоцијације везане за насиље и сл.	Омогућава брз преглед асоцијација које ученици имају када се помене одређена тема и може представљати добар увод за почетак обраде неке теме, или пак резиме на крају рада на некој теми.

<p>Дебата</p>	<p>Ученици су подељени у две групе и заступају супротна становишта (нпр. за и против физичког решавања конфликта). Групе најпре прикупљају аргументе за своје становиште, а затим следи дебата. Време говорника се може ограничити (нпр. 1 минут). Учесници у дискусији не морају бити сви, то може бити група из одељења, а да остали чине публику која даје коначан суд.</p>	<p>Дебатом на одређене теме ученици вежбају критичко мишљење као и сагледавање ситуације из различитих углова</p>
<p>Квиз: Особа А, особа Б, особа Ц</p>	<p>Три ученика преузму улогу особа А, Б, Ц, које имају искуства неких видова насиља, а ученици се кроз питања датим особама упознају са детаљима и на крају погађају која особа одговара ком почетном опису.</p>	<p>Подстиче се разумевање проблема насиља код ученика. Проблему насиља се на неки начин даје лице, и код ученика се побуђује емпатија према жртвама насиља.</p>
<p>Израда постера “Наша правила”</p>	<p>Ученици сами доносе и образлажу правила понашања и последице кршења тих правила, потом их сликовито представљају и каче на видно место.</p>	<p>Омогућава разумевање важности појединих правила, пребацивање одговорности на ученике у погледа одржавања радне дисциплине и повећава се вероватноћа да ће се ученици придржавати правила. Такође, визуелни аспект омогућава брзо подсећање на правила у сваком тренутку.</p>
<p>Вежба граница</p>	<p>Важан предуслов за разумевање механизма насиља. Ученици се поделе у две врсте и стану једни насупрот других тако да сваки ученик има пара у врсти преко пута. Док ученици у првој врсти стоје, ученици у другој врсти почињу да се крећу према њима и имају задатак да стану на одстојању које сматрају прихватљивим. Прва врста понавља исто. У другом кругу задатак је сличан уз допуну да они ученици који стоје руком дају знак онима који се приближавају када треба да стану. Након завршене вежбе иде прича о личним границама.</p>	<p>Омогућава разумевање појма личних граница, илуструје важност њиховог поштовања за међуљудске односе, подстиче ученике да размишљају о туђој тачки гледишта.</p>

<p>Међусобно дисциплиновање</p>	<p>Уколико ученици крше одређена правила понашања, остали ученици им одређују казну.</p>	<p>На овај начин подстиче се лична и колективна одговорност код ученика и поспешује вероватноћа придржавања правила.</p>
<p>Акваријум</p>	<p>Постави се почетна тема о којој се дискутује. У средину седају четири ученика која започињу дискусију, остали седе околу. У средини је и једна празна столица да неко из спољног круга може да се укључи у дискусију. Ако неко жели да се укључи у дискусију додиром по рамену ставља до знања неком од дискусаната да ће га заменити и сести у средину.</p>	<p>Подстиче анализу неког проблема, развој критичког мишљења, упућује на посматрање проблема и на неки други начин. Поспешује усмеравање пажње на проблем, јер се учесници и физички налазе у “центру збивања”. Омогућава свима који то желе да учествују и буду саслушани.</p>
<p>Санта леда</p>	<p>Групе цртају санту леда која симболично представља оно што је видљиво у конфликту (па је „на површини“) и оно што је скривено (па је „испод воде“). Следи дискусија.</p>	<p>Поспешује анализу конфликта, омогућава дубљи увид у проблем, а самим тим и налажење потенцијала за његово решавање.</p>
<p>Анализа случаја</p>	<p>Ученици се суочавају са одређеном ситуацијом (датом у виду текста, стрипа, филма, фотографије). Групе добијају задатак да анализирају дати случај, у складу са циљем часа. Дата ситуација треба да буде довољно комплексна да би било довољно материјала за размишљање и дискусију.</p>	<p>Повезује градиво и тему са конкретном ситуацијом и даје јој реалне оквире, подстиче на размишљање и анализу, поспешује разумевање проблема...</p>

Creative Commons линценца

Овај документ је ауторско дело за које је:

Дозвољено:

делити - умножавати, дистрибуирати, и јавно саопштавати

под следећим условима:

Ауторство - Морате да наведете име изворног аутора на начин који је одређен од стране изворног аутора или даваоца лиценце (али не тако што ћете сугерисати да вас подржава или одобрава ваше коришћење дела).

Некомерцијално - Не можете да користите дело у комерцијалне сврхе.

Без прерада - Не можете да мењате, преобликујете или да употребите дело у свом делу, без сагласности аутора